

An underwater scene with light rays filtering through the water. At the bottom, several open books are visible, suggesting a library or a place of learning. The overall color palette is various shades of blue.

NAUTILUS

ponořme se do učení

NAUTILUS
ponořme se do učení

Tereza Škachová
Andrea Vedralová

NAUTILUS

ponořme se do učení

Autoři: PhDr. Tereza Škachová, PhD.
Mgr. Andrea Vedralová

Na pracovním sešitu dále spolupracovali:

Jan Duchoň
Mgr. Dana Husníková
Mgr. Klára Kolčavová
Mgr. Tereza Krčmářová
Ph.D., Mgr. Nina Rutová
PhDr. Zdeněk Šíma

V kapitolách pracovního sešitu byly použity citace z následujících publikací:

V kapitolách pracovního sešitu byly použity citace z následujících publikací:
Atkinson, Rita L. Psychologie. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.
Čáp, J. Psychologie výchovy a vyučování. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7066-534-3.
Kallenberger, K., Best, T. Pracovní sešit Motivační program „ZZ“. Praha: SPJ, 2005.
Plachetka, J. Velký slovník citátů a přísloví. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-1132-3.
Ptáček, M. Moudrá moudra. Praha: Albatros, 2002. ISBN 80-00-01113-1.
Slavík, J. Hodnocení v současné škole. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-262-9.
Vágnerová, M. Základy psychologie. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.
Trpišovská, D. Úvod do psychologie. Ústí nad Labem: UJEP, 1996. ISBN 80-7044-123-2.
www.citaty.cz, www.citaty.net.

Další použitá literatura je uvedena v příručce pro učitele k pracovnímu sešitu.

Vydavatel: www.scio.cz, s. r. o., Pobřežní 34, Praha 8
2012 Vydání první

Pracovní sešit byl vytvořen v rámci projektu Nauč se učit se (rozvoj klíčové kompetence k učení). Tento projekt je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR.

ISBN 978-80-7430-074-5

Úvod	06
Kapitoly	
1 – Jak získat motivaci k učení	08 – 10
2 – Jak poznat svůj učební styl	12 – 14
3 – Jak si učení plánovat a organizovat	16 – 20
4 – Jak si pamatovat	22 – 25
5 – Jak se učit (nejen) ve škole	28 – 30
6 – Jak být kreativní	32 – 34
7 – Jak přemýšlet o informacích	36 – 38
8 – Jak pracovat s informacemi	40 – 42
9 – Jak si psát poznámky	44 – 46
10 – Jak psát texty a testy	48 – 52
11 – Jak prezentovat, co umím	54 – 57
12 – Jak pracovat na sobě	60 – 63
Texty	
Navrhl jsem Bugatti	66
Filmové ukázky	67
Polyglotka	68
Role se učím sama	69
Čas	70
Můj drsný New York	71
Indiánská paměť	72
Než položím hloupou otázku, použiju Google	73
Žijeme v období třetí informační exploze.....	74
Jak se píše kniha	75
Prezentace Macintoshe	76
Nejdůležitější úkol učitelů	77
Rejstřík	78 – 82

úvod

S učením má zkušenosti každý od okamžiku narození. Učíme se všichni poznáváním okolního světa, ať již s určitým cílem, nebo jen tím, že vnímáme informace z okolí a přemýšlíme o nich. Učíme se ve škole, ale mnohem častěji mimo ni. A zcela jistě se toho všichni v životě ještě spoustu naučíme. Něco proto, že to budeme potřebovat, ale mnohem více proto, že nás to bude zajímat. Dovednost učit se zahrnuje široké spektrum činností, od myšlenkových operací až po schopnost udržet si pořádek na pracovním stole. Tento pracovní sešit vám přináší seznámení s těmi nejdůležitějšími.

Každá z dvanácti kapitol přináší praktické informace, jak zvládnout jedno téma. Pro větší přehlednost je každá z kapitol členěna na tři podtémata. Pracovní sešit vás vede k přemýšlení nad vaším učením, přináší vám tipy a triky, jak si můžete své učení zpříjemnit a zefektivnit. Budete-li se chtít seznámit i s trochou teorie, můžete využít rejstříku na konci knihy.

Přejeme vám při učení hodně úspěchů a zábavy. Další informace o projektu NAUTILUS (Naučíme Tě Učit Se, aneb jak nemít ze školy ponorku) najdete na internetových stránkách www.nautilus.scio.cz.

Autorky

Vysvětlivky k ikonám

Cvičení

Diskuze

Kvíz

Tip

I. *Jak získat motivaci k učení*

A *Motivace*

B *Přístup k učení*

C *Sebehodnocení*

I.
A

- Klíčová slova:** • Motivace • Strategie učení
• Přístup k učení hloubkový • Přístup k učení povrchový
• Sebehodnocení • Práce s chybou

Otázky k textu ⇨ str. 66

- Co bylo důležité pro splnění snu mladého designéra?
- Jakou měl motivaci k učení se novým věcem?
- Jaké použil strategie, aby dosáhl svého cíle?

Vzpomeň si, co ses za poslední dobu učil/a

Nezapomeň, že se učíš nové věci často i mimo školu. Doplň si do tabulky, co ses učil/a, jakou jsi pro to měl/a motivaci, i to, co ti při učení pomohlo.

	mimo školu	ve škole
V poslední době jsem se (na)učil/a...		
Učil/a jsem se protože....		
Při učení mi pomohlo...		

Máte některé motivy společné? Jsou vaše důvody učit se mimo školu jiné než ve škole? Co vás motivuje nejvíce? Co vám pomáhá pustit se do učení a vytrvat?

Napiš 5 nej...

K učení mě nejvíce motivuje

.....

.....

.....

.....

.....

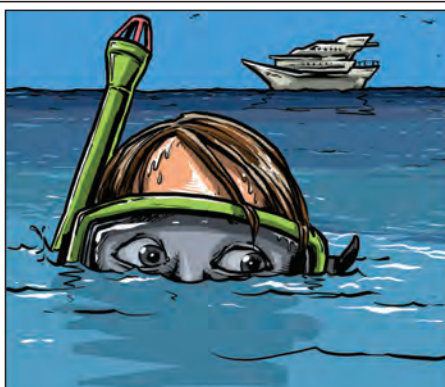
JAK ZVÝŠIT SVOU MOTIVACI

- **Hledej v učení smysl pro sebe.** Někdy je zřejmý (příprava na povolání, porozumění cizojazyčnému filmu, ...), jindy nemá přímou souvislost s tématem probírané látky (rozvoj logiky, kreativity, pečlivosti aj.).
- **Pokládej si otázky k novému tématu.** Co by ses chtěl/a dozvědět? Tvoř si o učivu své hypotézy, předvídej výsledky a porovnávej je se svým odhadem.
- **Vybírej si zajímavosti.** Co tě na tématu zajímá? Překvapilo tě něco?
- **Hledej souvislosti.** Co o tématu víš z jiných oborů? S čím vším, co již znáš, nová látka souvisí?

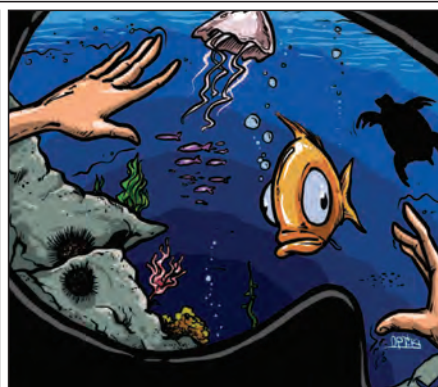
Hlubkový a povrchový přístup k učení

Prý záleží na přístupu k učení.

Cachtání na hladině je v pohodě...

... ale dostat se víc do hloubky, to je něco!

Hlubkový a povrchový přístup k učení

A. Přiřaď projevy chování k odpovídajícímu přístupu k učení. Napadají tě ještě další projevy? Doplně je. Můžeš využít i rejstřík tohoto sešitu.

učení podle nároků učitele

vyhledávání souvislostí

pravidelné systematické učení

Hlubkový přístup k učení

učení kvůli známám

kladení vlastních otázek

Povrchový přístup k učení

snaha být lepší než ostatní

zájem o téma

opisování, taháky

učení jen před písemkou

Diskutujte ve třídě: Jaké projevy jste přiřadili uvedeným přístupům k učení a proč? Který z nich vede k lepšímu pochopení a trvalejší znalostem? Kdy dáváte kterému z přístupů přednost a proč?

B. Vyber si v rámečku alespoň tři projevy, které zažíváš, a dokresli k nim jednoduché obrázky/ikony, které přiblíží konkrétní situace při tvém vlastním učení. Snaž se mít obrázky u obou přístupů k učení.

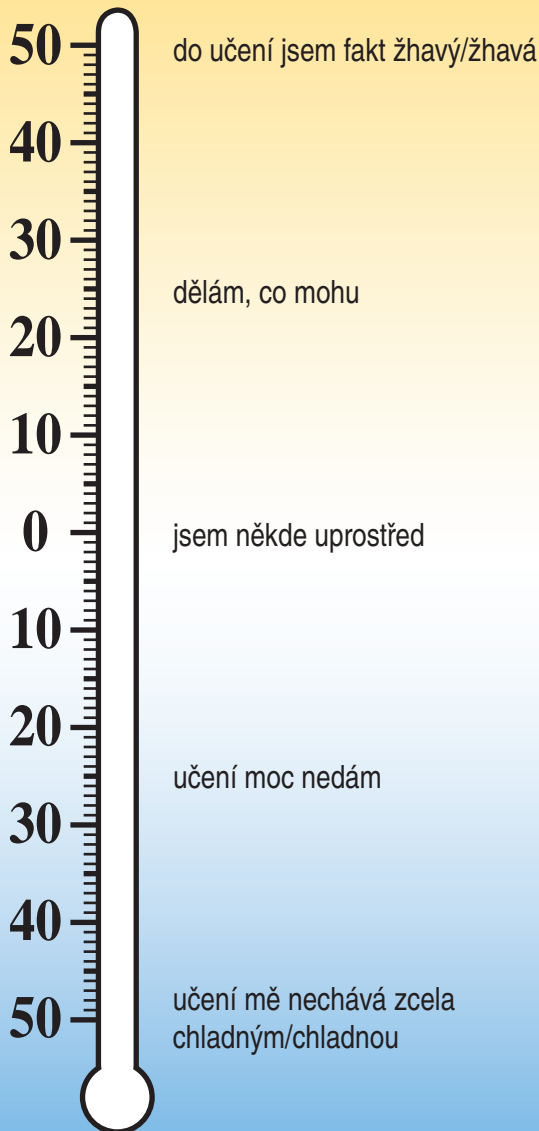
Teploměr

Vyznač si na teploměru, jak se skutečně věnuješ učení.

Pak si vyber někoho, kdo tě dobře zná, a nech ho/ji odhadnout, na kolik stupňů ses ocenil/a.

Jsou vaše odhady podobné, nebo se liší? Proč?

(Pokud se obě „teploty“ významně rozcházejí, zkus se podívat do rejstříku na heslo Sebehodnocení.)

Doplň správné odpovědi do vět

V citátu od E. Hubbarda chybí slovo – přijdeš na to, jaké? Vyberte vhodné odpovědi a z písmen k nim přiřazených vytvořte/poskládejte.

Chyba při učení znamená...

- A.** především důvod pro potrestání. **(I)**
- B.** první krok k dalšímu postupu vpřed. **(CH)**
- C.** selhání. **(L)**
- D.** informaci o tom, jak chybný přemýšlí a koná. **(R)**
- E.** že je třeba ji utajit před ostatními. **(O)**
- F.** výzvu k nápravě. **(T)**
- G.** přirozenou součást učení. **(A)**
- H.** důležitou informaci k zlepšení. **(S)**

„Největší chyba, kterou v životě můžete udělat, je mít pořad , že nějakou uděláte.“

Elbert Hubbard, americký spisovatel a filozof

JAK CHYBY VYUŽÍT VE SVŮJ PROSPĚCH

- **Vyhledej své chyby**, je to současně kontrola tvé práce.
- **Urči, o jakou chybu jde**. Byla způsobena náhodně (omyl ve výpočtu, přehlédnutí), nebo ukazuje na nějakou zákonitost (špatně naučené pravidlo, nepochopení zadání)?
- **Objasni si příčinu chyby**. Věnoval/a jsi málo času učení či procvičování? Neporozuměl/a jsi správně učivu? Děláš často podobné chyby, např. kvůli nepozornosti?
- **Chybu naprav**. Nejde jen o opravu konkrétní chyby, ale také o nápravu svého přístupu k učení tak aby ses podobným chybám dokázal/a vyhnout.

Zdroj: Jan Slavík - Hodnocení v současné škole

II.

Jak poznat svůj učební styl

- A** ***Prostředí***
- B** ***Smysly***
- C** ***Myslet globálně
nebo analyticky***

II.
A

- Klíčová slova:** • Učební styl individuální • Učební styl vizuální
• Učební styl auditivní • Učební styl kinestetický
• Učební styl analytický • Učební styl globální

Otázky k textu ⇒ str. 67

- Které projevy byly pro hlavní postavy při učení charakteristické?
- Co bys jim doporučil/a pro efektivní učení?
- Byly by tvé rady účinné pro každého?

Čím vším se lidé při učení liší? Co jim pomáhá? Co je naopak při učení ruší?

Vzpomeň si na situace, kdy se učíš.

Vyznač na škále, jaké prostředí pro učení upřednostňuješ

Zvuk 	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Ticho					Hlasité zvuky, hudba				
Světlo 	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Tlumené					Jasně světlo				
Sezení/nábytek 	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Formální/pracovní					Normální/pohodlí				
Čas 	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Ráno					Večer				

JAK VYUŽÍT UČEBNÍ STYL VE SVŮJ PROSPĚCH

- **Přemýšlej o svém učení**, o tom, co ti funguje i co ti vadí.
- **Zjisti, co při učení vyhovuje** a pomáhá ostatním, jaké další učební styly existují.
- **Vyzkoušej si některé nové způsoby učení.**
- **Využij způsob učení, který ti nejvíce vyhovuje.** Svůj rejstřík vhodných metod můžeš stále rozšiřovat.

Vizuální – auditivní – kinestetický (VAK)

Vizuálním typům pomáhá věci vidět, ...
... auditivním slyšet, ...
kinestetikům pohyb...

... a já se po cestě do školy snažím potkat kominíka.

Vizuální – auditivní – kinestetický (VAK)

U každého ze tří stylů učení je krátký seznam typických znaků. Poznáváš se v některých? Označ si všechny, které jsou charakteristické pro tebe. Mysli i na to, že všichni využíváme současně více smyslů.

Vizuální typ

- zajímají mě obrázky, mapy, grafy
- rád/a pozoruji okolí
- co vidím, si dobře pamatuji
- rád/a vidím na přednášejícího
- na nových lidech si všímám vzhledu

Auditivní typ

- zajímá mě vyprávění, rozhovory
- rád/a poslouchám výklad, vyprávění
- co slyším, dobře si pamatuji
- mluvit s ostatními je zábava
- nemám rád/a hlasitý hluk

Kinestetický, taktilní typ

- při učení mi pomáhá pohyb, gesta
- rád/a si nové věci zkusím
- pamatuji si, co jsem zkusil/a, zažil/a
- často si hraju s tužkou, houpu se
- nevydržím dlouho sedět v klidu

Se spolužáky, kteří se přiřadili k stejnému učebnímu stylu jako ty, diskutuj o tom, co vám znesnadňuje učení, a zejména o tom, co vám pomáhá.

JAK VYUŽÍT UČEBNÍ STYL VE SVŮJ PROSPĚCH

Vizuální typ

- při učení využij svou představivost
- využívej obrázky, schémata, videa
- v textu si barevně podtrhávej
- tvoř si nápadité výpisky, barevné myšlenkové mapy, kartičky s obrázky

Auditivní typ

- o učební látce diskutuj s ostatními
- významné pasáže látky si nahraj a uč se je poslechem
- látku si čti, opakuj hlasitě
- využívej při učení rytmus, hudbu

Kinestetický, taktilní typ

- při učení ti může pomoci pohyb (chůze, manipulace s předměty)
- zapojuj do učení fyzická. gesta
- tvoř si praktické modely
- vytvářej si kartotéku a z ní myšlenkové mapy

Globální a analytický učební styl

V ČEM SE LIŠÍ?

Šimon má zájem o mnoho věcí, málokdy se však zajímá o detaily, spíše hledá souvislosti a vnitřní smysl. Často se věnuje několika úkolům současně. Ve škole se nerad učí věci zpaměti mechanickým opakováním. Raději o nich přemýšlí, diskutuje a zkouší je v praxi. Často přichází s vlastním originálním řešením.

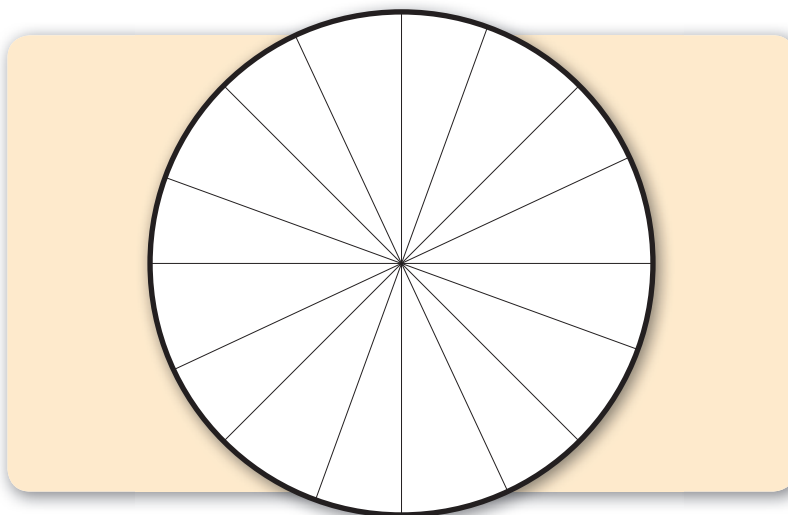
Marek má rád na práci klid – postupuje vždy krok za krokem. Vyhovuje mu jasné zadání a instrukce, podle nichž může postupovat. Nemá rád úlohy, které nemají jedno správné řešení. S učením zpaměti nemá většinou problém. Obvykle má dotazy i k detailům, kterých si ostatní ani nevšimnou.

Cvičení:

A. Přečti si obě charakteristiky a rozhodni, který z žáků má pravděpodobně převážně globální a který analytický učební styl. Svě tvrzení zdůvodni. Dokážeš k uvedeným typům přiřadit i další charakteristiky?

JAK TO MÁŠ TY?

B. Málokdo o sobě může říci, že je buď čistě analytický, nebo naopak jen čistě globální typ. Většina z nás v sobě má z každého něco. Důkladně se zamysli a potom zkus odhadnout, jaký podíl z každého stylu si v sobě neseš ty. Svůj odhad vyznač v grafu.

JAK VYUŽÍT UČEBNÍ STYL VE SVŮJ PROSPĚCH

Analytický učební styl

- hledej v obsahu učení systém
- pracuj s přehlednými učebními materiály
- k učení používej přehledy, tabulky, hotové prezentace
- využívej třídění do kategorií, rozборы, grafická znázornění

Globální učební styl

- hledej v obsahu učení souvislosti a vnitřní smysl
- pracuj s více informačními zdroji, upravuj si je
- diskutuj o tématu s ostatními (i přes internet)
- využívej brainstorming, příběhy, kuriozity

Rozdíly

Doplň správné odpovědi do vět. Z písmen k nim přiřazených vytvoř slovo chybějící v citátu.

1. Vizualní preferenci má přibližně všech žáků. **A. 50–60 % (Í)**
2. Analytický přístup upřednostňuje přibližně dívek. **B. 40 % (ZV)**
3. Kinestetický typ učení má přibližně žáků středních škol. **C. 30–60 % (EC)**
4. Na středních školách je přibližně žáků globálního typu. **D. 30 % (ÍŘ)**

„Jednotliví lidé jsou mezi sebou odlišnější než některé druhy mezi sebou.“

Stanislav Komárek, český biolog, filozof a spisovatel

III. *Jak si učení plánovat a organizovat*

- A** *Stanovení cílů*
- B** *Časový rozvrh*
- C** *Plánování*

III.
A

Klíčová slova: • Stanovení cílů • Stanovení priorit
• Plánování • Časový rozvrh • Rozhodování

Otázky k textu ⇒ str. 68

- Jaké cíle má studentka?
- Zhodnoť náročnost jejích cílů.
- Co dělá pro jejich splnění?
- Je úspěšná? Proč?

Jaký cíl jste si stanovili a podařilo se vám ho dosáhnout? Jaké výhody přináší stanovení vlastního cíle? Na co by si každý měl při vytýčování cílů dávat pozor?

Napiš si své osobní cíle.

Co bys na sobě chtěl/a změnit? Čeho bys chtěl/a dosáhnout v různých oblastech svého života? Do tabulky doplňuj své cíle dlouhodobé, ale i takové, kterých bys rád/a dosáhl/a v blízké době. Při formulaci cílů ti může pomoci SMART Tip v této lekci.

Osobní vlastnosti	Chtěl/a bych...
Vztahy s lidmi	Chtěl/a bych...
Vzdělání, profesní směřování	Chtěl/a bych...
Nové znalosti či dovednost	Chtěl/a bych...
(zde je místo pro další oblasti, které si zvolíš)	Chtěl/a bych...

Jsou pro tebe některé z těchto cílů důležitější než jiné? Proč? Vyber jeden až dva ze svých cílů a můžeš je představit svým spolužákům.

Slovo „SMART“ (anglicky chytrý) je akronymem, tedy zkratkou složenou z počátečních písmen pěti anglických slov, která stručně popisují, jaké vlastnosti má mít chytré stanovený cíl:

Specifický – s konkrétně popsáním výsledkem

Měřitelný – v jednotlivých fázích a zejména ve svém výsledku

Aktuální – v danou chvíli pro toho, kdo si cíl stanovuje

Reálný – dosažitelný

Termínovaný – s jasně stanoveným časem splnění

III.
B

Plánování šetří čas

Plánování dokonale usnadní život.

Jen nesmíte zapomenout na nic důležitého...

Je podle tebe plánování v životě potřebné? Proč? V čem vidíš výhody plánování, kde jsou jeho rizika?

JAK LÉPE VYUŽÍVAT SVŮJ ČAS?

- **Dávej si pozor na zloděje času** – nestanovené priority a cíle, děláni příliš věcí najednou, neschopnost říci ne, vrušování jinými lidmi a činnostmi, odkládání atp.
- **Uplatňuj Paretovo pravidlo** – 20 % správně vynaloženého času přinese 80 % výsledků.

Jak jsi na tom s časem?

Před každým plánováním je dobré zjistit, jak efektivní je využívání našeho času:

A. Do políček týdenního rozvrhu si napiš, jaké činnosti se v dané době obvykle věnuješ.

	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle
7 ⁰⁰ -8 ⁰⁰							
8 ⁰⁰ -9 ⁰⁰							
9 ⁰⁰ -10 ⁰⁰							
10 ⁰⁰ -11 ⁰⁰							
11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰							
12 ⁰⁰ -13 ⁰⁰							
13 ⁰⁰ -14 ⁰⁰							
14 ⁰⁰ -15 ⁰⁰							
15 ⁰⁰ -16 ⁰⁰							
16 ⁰⁰ -17 ⁰⁰							
17 ⁰⁰ -18 ⁰⁰							
18 ⁰⁰ -19 ⁰⁰							
19 ⁰⁰ -20 ⁰⁰							
20 ⁰⁰ -21 ⁰⁰							
21 ⁰⁰ -22 ⁰⁰							

B. Barevně si v tabulce vyznač čas, kdy se zabýváš povinnostmi, které nelze vynechat či přesunout (např. školní vyučování). Jinou barvou pak vybarvi políčka s činnostmi, které jsou pro tebe osobně důležité, ale můžeš si naplánovat, kdy se jim budeš věnovat.

Popřemýšlej zejména nad nevybarvenými políčky. Co je jejich obsahem?

C. Navrhni v týdenním rozvrhu změny, které ti umožní využívat čas lépe. Zaznamenej tyto návrhy do tabulky s týdenním plánem. V čem vidíš zlepšení?

Můj cíl

Pro uskutečnění osobních cílů je nezbytné naplánovat si jejich realizaci. Zvol si jeden z dlouhodobých cílů, kterých bys rád/a dosáhl/a v budoucnu (např. z úvodní části lekce) a zapiš jej. Nezapomeň přitom na zásady **SMART** plánování.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vyber si spolužáka, kterému představíš svůj cíl i plán, jak cíle dosáhnout. Diskutujte ve dvojici o možných rizicích při jeho realizaci i všem, co ti může pomoci. Obojí si zapisuj do tabulky:

Možná rizika:	Pomůže mi:

Na základě diskuze svůj cíl rozpracuj časově podle následujících bodů:

Za rok

Za půl roku

Za tři měsíce

Za měsíc

Za týden

Zítřka

Dnes

Dobrym plánováním předcházíme stresu

Doplň do křížovky chybějící slova z textu (můžeš použít nápovědu). Tajenku z křížovky doplň do citátu.

1. Při stresu se uplatňují obranné mechanismy, které organismu vystavenému umožňují přežít.
2. Stres je stav organismu, který je obecnou odezvou na jakoukoliv výrazně působící fyzickou nebo psychickou
3. Eustres je pozitivní zátěž, která v přiměřené míře stimuluje jedince k vyšším anebo výkonům.
4. Distres je nadměrná zátěž, která může jedince a vyvolat onemocnění či dokonce smrt.
5. Mozek řídí chování pro překonání zátěže, ale zároveň vyvolává v těle reakce umožňující krátkodobě aktivovat rezervy pro útěk nebo boj.
6. Každodenní stres se lidé snaží zvládat různými způsoby, které zahrnují fyzické, relaxace a meditace.

1.														
	2.													
		3.												
			4.											
				5.										
6.														

„Není lepší útěchy při neúspěchu plánu než na jeho místě udělat nový plán anebo mít jiný již v [] [] [] [] [] [] []“
Jean Paul, německý spisovatel

Nápověda: zátěž, poškodit, bezpečí, lepší, fyziologické, cvičení, stres, relaxace

IV. *Jak si pamatovat*

- A** *Podmínky pro efektivní učení*
- B** *Paměť*
- C** *Koncentrace*

IV.
A

Klíčová slova: • Vhodné podmínky pro učení
• Koncentrace • Paměť • Mnemotechniky

Otázky k textu ⇨ str. 69

- Jak se učí role Joyce DiDonato?
- Co jí při učení pomáhá?

Podmínky pro efektivní učení

Napiš na kartičky podmínky, které jsou podle tebe důležité pro to, aby se mozek dokázal efektivně učit. Společně se spolužáky ve skupinách si své kartičky porovnejte. Pokuste se definovat alespoň pět podmínek, které jsou pro efektivní učení důležité. Skupinovou práci prezentujte před třídou.

Napiš PRINCIPY EFEKTIVNÍHO UČENÍ

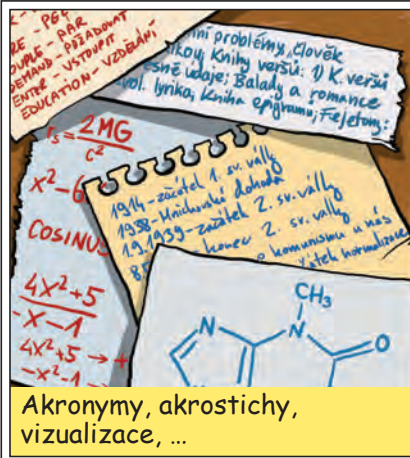
Do tabulky doplňuj k jednotlivým podmínkám konkrétní návrhy, jak je můžeš využít při svém učení.

Abych se při učení cítil/a bezpečně (bez pocitu obav ze selhání), tak...	
Abych viděl/a v učení smysl pro sebe, tak ...	
Abych se cítil/a při učení příjemně, tak... (např. pohodlí, humor, hudba)	
Svou osobní volbu, rozhodování, uplatním při učení tak, že...	
Okamžitou zpětnou vazbu při učení získám tak, že ...	

O své konkrétní návrhy pro zefektivnění učení se můžeš podělit se spolužáky.

Mnemotechniky

Akronymy, akrostichy, vizualizace, ...

... s vlastními mnemotechnikami mi zůstane všechno v hlavě.

Jen jsem ještě nepřišla na to, jak se pak k tomu dostat.

Používáš nějakou mnemotechnickou pomůcku? Jakou? Vytváříš si mnemotechnické pomůcky i sám/sama?

Mnemotechnické pomůcky

Vytvoř si vlastní mnemotechnické pomůcky, neboť platí, že pomůcka, kterou si sám/sama vytvoříš, je pro tebe ta nejlepší. Pro inspiraci ti nabízíme několik příkladů:

A. Metoda zkratek – slova, věty nebo říkanky, kde první písmeno každého slova je pomůckou k zapamatování daného poznatku:

Ivan Vedl Xenii Lesní Cestou Do Města (Římské číslice: I = 1, V = 5, X = 10, L = 50, C = 100, D = 500, M = 1000); Ó, Slečno, Sejměte Tenkou Podprsenku (Skupina VI.A periodické tabulky prvků: O = kyslík, S = síra, Se = selen, Te = tellur, Po = polonium); DEKA nebo ZADEK (vitamíny rozpustné v tucích: A, D, E, K).

B. Metoda vizualizace – při ní uplatníš svou představivost na základě podobnosti:

Myš, která kouká z bochníku chleba (ve francouzštině bochník = „miche de pain“ s výslovností [miš]); Dalibor při svíčke seděl na židli a lžící jedl švestky (1496 postavena věž Daliborka jako součást zesíleného opevnění Pražského hradu; pro pamatování čísel např. 1 = svíčka, maják, 2 = labuť, oči, 3 = letící pták, 4 = židle, 5 = pentagram, 6 = švestka, 7 = golfová hůl, 8 = sněhulák, 9 = lžice, 0 = studna).

C. Metoda příběhu využívá možnost vytvořit příběh z pojmů k zapamatování:

Žralok bílý a žralok obrovský, který nese ostré kladivo, se potkají a první říká:

„Hele, ty jsi asi náký flekaty máčo nebo chiméra, ne?“

(Vybraní zástupci paryb: žralok bílý, žralok obrovský, ostroun obecný, kladivoun obecný, máčka skvrnitá, chiméra běloskvrnná).

Co vás nejčastěji při učení ruší? Co odvádí vaši pozornost na nejdlejší dobu?
Navrhněte, jak můžete jednotlivým rušivým vlivům zabránit nebo je omezit.

Zapiš si jeden až tři své návrhy, které použiješ při učení:

.....

.....

.....

.....

Soustředíš se vždy na jeden úkol, nebo děláš více věcí najednou?

Pokud vyškrtáš v osmisměrce barevně vyznačená slova z textu, můžeš si ze zbývajících písmen opsat bulharské přísloví.

Koncentrace je **úmyslné** soustředění pozornosti na určitý předmět nebo jev. Pokud je daná činnost **zajímavá** a baví nás, ani menší rušivé podněty nás nerozptýlí. **Soustředit** se dá nejen při učení, **čtení, práci**, ale i během zájmové činnosti (sportu, sledování filmu apod.).

Vizuální informace nebývají časově omezené, a proto se můžeme lépe soustředit na rozlišení různých detailů. Koncentrace pozornosti na **zvukové** informace je náročnější z důvodu omezeného trvání takové informace – musíme se soustředit přesně v tom okamžiku, kdy řečník mluví.

Náročné na soustředění jsou rovněž nové, dosud **nezvládnuté** aktivity. Jakmile si však určitou dovednost osvojíme, nemusíme se na ni již tolik soustředit (při psaní dopisu přemýšlíme nad obsahem textu a ne nad tím, jak se které písmeno píše).

Pokud se nemůžeme soustředit, může být na vině **roztržitost**, což znamená přebíhání **pozornosti** z předmětu na předmět.

K	D	O	Z	A	D	V	K	É	Ě	M
Z	Ú	I	A	Z	R	A	O	T	J	Í
A	M	T	Z	C	O	I	N	U	L	Í
J	Y	S	V	T	Z	Á	C	N	V	Č
Í	S	O	U	S	T	Ř	E	D	I	T
M	L	N	K	A	R	N	N	Á	Z	E
A	N	R	O	I	Ž	I	T	L	U	N
V	É	O	V	C	I	J	R	V	Á	Í
Á	E	Z	É	Á	T	D	A	Z	L	N
O	H	O	O	R	O	N	C	E	N	E
C	H	P	Y	P	S	T	E	N	Í	Í

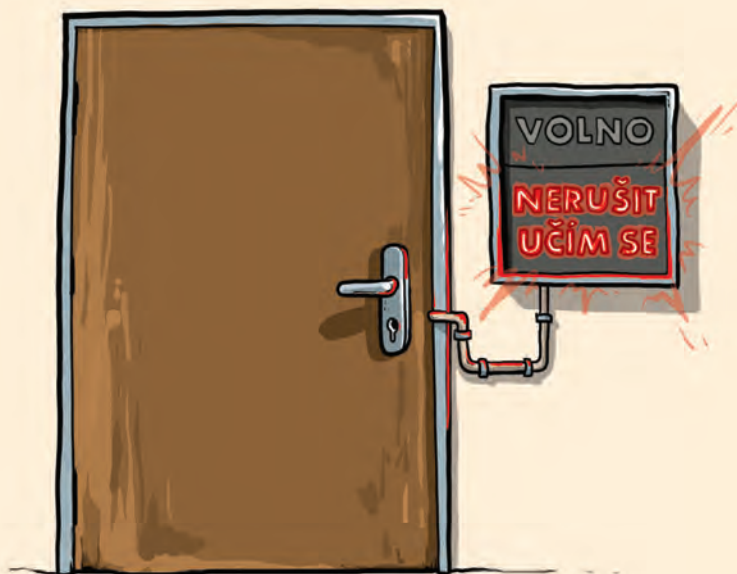
V. *Jak se učit (nejen) ve škole*

- A** *Když ve škole, tak aktivní...*
- B** *Studijní dovednosti*
- C** *Moje studijní hvězda*

- Klíčová slova:** • Aktivní učení • Studijní dovednosti
• Pozorování • Třídění • Shrnutí podstatného
• Zobecňování • Hodnocení • Hledání souvislostí
• Odhad

Otázky k textu ⇨ str. 70

- Co si myslíš o proměnách vnímání času ty?
- Souhlasíš s autorem textu?
- Jak bys zodpověděl/a jeho závěrečné otázky?

Učení a čas ve škole

Dopln následující věty:

Na jedné vyučovací hodině strávím minut.

V jednom školním dnu strávím vyučováním přibližně hodin.

Týdně strávím školní výukou přibližně hodin.

Měsíčně strávím školní výukou přibližně hodin.

Ročně strávím školní výukou přibližně hodin.

Do této chvíle jsem školní výukou strávil/a přibližně hodin.

Na jedné vyučovací hodině se aktivně učím přibližně minut.

V jednom školním dnu strávím aktivním učením ve škole přibližně hodin.

Týdně strávím aktivním učením ve škole přibližně hodin.

Měsíčně aktivním učením ve škole strávím přibližně hodin.

Ročně strávím aktivním učením ve škole přibližně hodin.

Do této chvíle jsem aktivním učením ve škole strávil/a přibližně hodin.

Jak velký je rozdíl mezi dobou, kterou trávíš ve škole, a dobou, kdy se skutečně aktivně učíš? Co bys stihl/a v nevyužitém čase během jedné vyučovací hodiny, jednoho školního dne, týdne, měsíce, roku? Co zajímavého/užitečného bys mohl/a stihnout v době, kterou jsi strávil/a pasivně ve škole? (Např. za 30 minut můžeš připravit nové jednoduché jídlo, za jeden víkend se naučit lyžovat, za týden se naučit zahrát kytarové akordy, ...)

Sdílej výsledek předchozího cvičení se spolužáky. Došli jste k rozdílným nebo podobným závěrům? Proč? Zaměřte se na dobu vašeho aktivního učení ve škole – co vám pomáhá využít dobu vyučování efektivně? Jak můžete sami zvýšit čas vaší aktivity ve výuce? Budte konkrétní!

METODA TQ3L pro zvýšení aktivity ve výuce

Tune-in: Zapni – Vědomě se připrav na přijímání nových informací. Pro zvýšení počáteční pozornosti můžeš používat i svůj rituál, např. drobné gesto, představu.

Question: Ptej se – Před hodinou nebo na jejím začátku si vymysli otázky k tématu, tak tvůj zájem o výuku přirozeně stoupne.

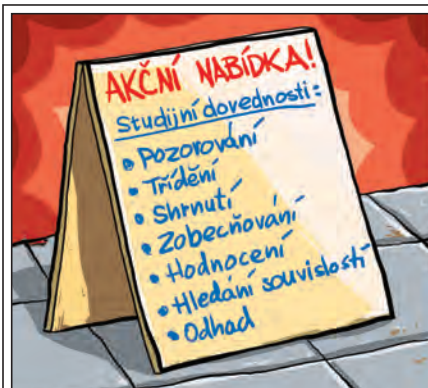
Look at the speaker: Dívej se na vyučujícího – Tvé myšlenky pak nebudou utíkat jinam. Gesta i oční kontakt s učitelem ti mohou v zapamatování pomoci.

Listen: Poslouchej – Pozorným poslechem udržíš spíše pozornost, vědomě své myšlenky vracej k poslechu látky. Vnímej také tón a tempo řeči učitele.

Look over: Udělej si přehled – Po kratších úsecích si kontroluj, zda látce rozumíš. Pokud nerozumíš nebo nesouhlasíš, hned se ptej, případně vnes protiargumenty.

V.
B

Studijní dovednosti

Stačí si vybrat...

... koupit tak 20 dkg od každého...

... a pak už je jen na vhodném místě kultivovat.

Dovednosti v praxi

Napiš ke každé z uvedených studijních dovedností tři situace, kdy jsi ji při učení využil/a. Můžete pracovat ve skupině. Vysvětlení pojmů najdeš v rejstříku na konci pracovního sešitu. Uvedené příklady jsou z výuky tématu Literatura období romantismu.

Pozorování – pozorování

shodných prvků v literárních textech;

Třídění – třídění pozorovaných rozdílů: hrdina,

líčení přírody, místo děje, individuální prožívání;

Zobecnování – vyvození obecných

znaků romantické literatury;

Shrnutí podstatného – základní

charakteristika romantických literárních děl;

Hodnocení – přínos evropské literatury

období romantismu;

Hledání souvislostí – vznik romantismu

v souvislosti s historickým kontextem;

Odhad – následující vývoj

– příklon k reálnému světu?

Které z uvedených studijních dovedností využíváte často? Které považujete za důležité a proč? Které vám činí problémy a proč? Myslíte, že tyto dovednosti využijete i v běžném životě? Pokud ano, uveďte příklady; pokud ne, zdůvodněte svůj názor.

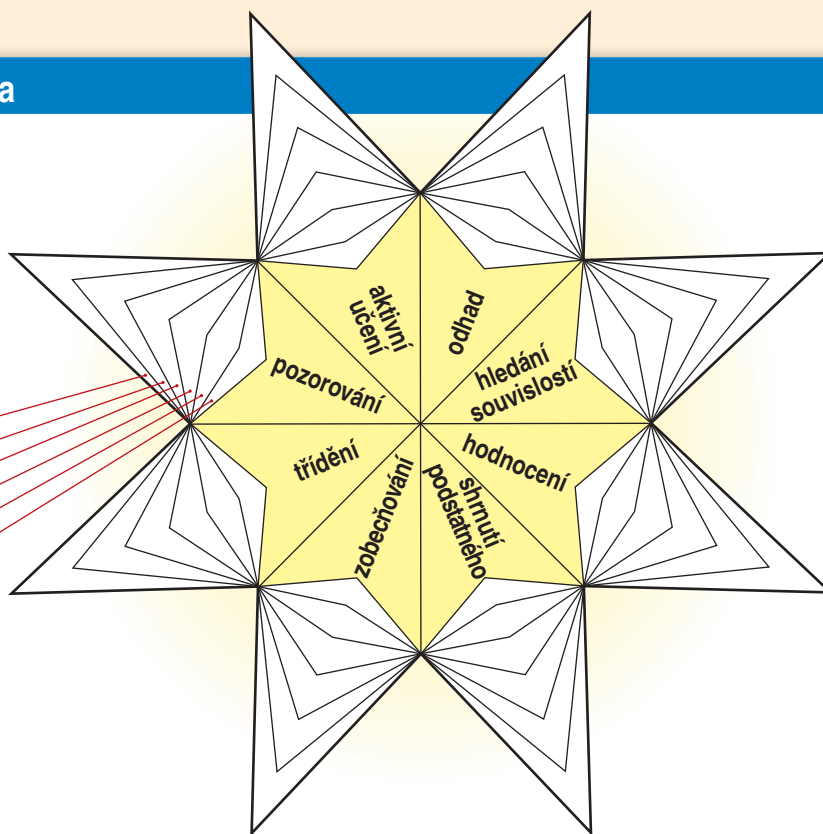
V.
C

Moje studijní hvězda

A Zhodnoť sám/sama, případně po diskuzi se spolužáky, úroveň svých studijních dovedností a aktivity při učení. Své hodnocení si zanes do připraveného grafu.

10
8
6
4
2
0

B Zamysli se, jak můžeš rozvíjet nejhůře a nejlépe hodnocené dovednosti. Konkrétní návrhy si запиš:

Talent, nebo pracovitost?

Zkus doplnit druhou část citátu irského dramatika George Bernarda Shawa:

„Co je důležitější, chceme-li dosáhnout úspěchu? Talent, nebo pracovitost?“

A?

.....?“

Přední **CO** **kolo** **u** **nebo** **je** **zadní** **velocipedu**
důležitější

Zkus pojmenovat myšlenkové operace, které jsi při řešení uplatnil/a:

VI.

Jak být kreativní

- A** ***Kreativní myšlení***
- B** ***Kreativní řešení problémů***
- C** ***Má kreativita a co dál***

Klíčová slova: • Kreativita • Řešení problémů
• Originalita • Flexibilita myšlení

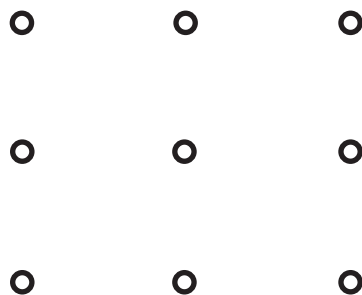
Otázky k textu ⇨ str. 71

- Fotograf A. Bitesnich fotografoval New York jako statisíce lidí před ním, proč jsou jeho fotografie přesto zajímavé?
- Jak jeho nápad na tuto výstavu vznikl?

Bud' kreativní

Uvažuj kreativně – Máš devět bodů, jak je znázorněno na obrázku. Dokážeš je spojit čtyřmi rovnými čarami tak, abys nezvedl/a tužku z papíru?

Komunikuj kreativně – Vymysli reklamní slogany pro Kurzy učení.

Jednej kreativně – Zvol si jeden běžný předmět – např. sklenici, cihlu – a napiš co nejvíce možností, jak lze předmět v praxi využívat.

Které cvičení ti šlo nejlépe a které tě nejvíce bavilo? Proč? Jak jsi u jednotlivých úkolů využíval/a svou kreativitu?

Kreativní řešení problémů

Kreativita je prima věc...

... ne každý ji ale umí ocenit.

Myslicí klobouky

Společně si ve třídě vyberte situaci nebo problém, které je třeba řešit. Nahlédnout problém ze všech stran vám umožní šest klobouků, které symbolizují různé přístupy:

Bílá barva je neutrální a objektivní. K bílému klobouku patří objektivní fakta a čísla.

Černá barva je ponurá. Černý klobouk mapuje negativní aspekty – uvádí argumenty, proč to či ono není možné.

Červená barva je spojena s představou hněvu, radosti, touhy a jiných emocí. Červený klobouk představuje emocionální přístup.

Se zelenou barvou se pojí představa růstu. **Zelený** klobouk symbolizuje nové myšlenky.

Žlutá je barva slunce, barva pozitivní. Žlutý klobouk je optimistický, vyjadřuje naději a pozitivní myšlení.

Modrá je barva oblohy, která se klene nad vším ostatním. Modrý klobouk se zabývá řízením a organizačními myšlenkovými procesy. Tento klobouk si nechává člověk, který cvičení řídí.

Ke každému klobouku pište k vámi zvolenému problému jen ty myšlenky, které daný typ myšlení přináší.

Co nového jste se dozvěděli? Který klobouk přinesl nejméně obvyklé nápady? V čem je každý z nich jedinečný a při řešení problémů přínosný? Který z klobouků ti sedí nejlépe a který ti opravdu nepadne?

BUĎ KREATIVNÍ

- **Odděl generování myšlenek od jejich hodnocení, vytěsni cenzory.** Snaž se vyvarovat jakékoliv kritiky během vymýšlení nápadů. Cenzoři nejsou jen ostatní lidé ve skupině, můžeš to být stejně tak i ty, resp. tvůj mozek, kterému nedáš požadovanou volnost říct vše, co ho napadne.
- **Usiluj o kvantitu.** Kvantita často plodí kvalitu. Ludwig van Beethoven skládal opravdu hodně, nicméně pouhý zlomek z jeho díla se hraje dodnes. Když tvořil, byl schopen na začátku týdne napsat převratné dílo, ale konec týdne zakončil dílem podprůměrným. Podobné to bylo v práci Thomase Edisona či Alberta Einsteina. Kvantita není pejorativní pojem, tak se jí neboj, dá ti spoustu zajímavého materiálu, se kterým můžeš dál pracovat.
- **Piš si seznamy nápadů.** Nenech žádnou myšlenku proklouznout. Vše, co ti přijde na mysl, zachyť — ať je myšlenka sebedivočejší, pošetilá či nereálná. Piš si seznamy a dělej je řádně dlouhé, piš spatra, piš dlouho. Překvapí tě, kam tě mohou asociace dostat. Pokud nápad nepřijde hned, dej mu víc času a zkus to znovu.
- **Kombinuj i zdánlivě nesouvisející.** Jistě to znáš, když se bavíš s dobrým kamarádem, že se jedna věc váže na druhou a vy se za chvíli dostanete úplně někam jinam, než kde jste začali. Stejně je to i s myšlenkami. Snaž se nechat se odvést někam jinam, snaž se kombinovat a nechat se ovlivnit novými impulsy.

Jak jsem kreativní?

Vyjádři kreativně v grafické podobě (text, graf, kresba, rovnice, ...) svůj vztah ke kreativitě. Pomoci ti mohou uvedené vlastnosti a rysy kreativní osobnosti:

- vnímá a přemýšlí často netypicky, jinak než většina,
- projevuje zájem o formu a eleganci, není svázána přesností a pečlivostí,
- je intuitivní a spontánní, má zájem o lidské jednání,
- je otevřená, vnímavá, nachází zalíbení v nových přístupech,
- využívá vlastní představivosti a fantazie,
- překračuje hranice konvencí a je málo konformní nebo vůbec (nejde s dobou),
- je zvědavá a snadno se nechává inspirovat okolím,
- má široké zájmy,
- je hravá, často využívá například přirovnávání a srovnávání.

Napiš si tři konkrétní návrhy, jak můžeš svou vlastní kreativitu smysluplně rozvíjet:

.....

.....

.....

Tvořivost a mozkové hemisféry

Pokud správně doplníš chybějící slovo v textu, napoví ti, jak si přečíst citát:

Naprostá většina vynálezů, objevů a výrazných inovací nevznikla při soustředěné výzkumné činnosti s plnou – dominantní aktivitou levé hemisféry, ale ve stadiu uvolnění, pohody a radosti, při zcela odlišných činnostech, během dominantní činnosti

..... hemisféry.

telsym ohot u is ohénij ocěn ela, íntatso ídiv oc, ot tědiv ánemanz ativitaerk

Francis Picabia, francouzský malíř

VII. *Jak přemýšlet o informacích*

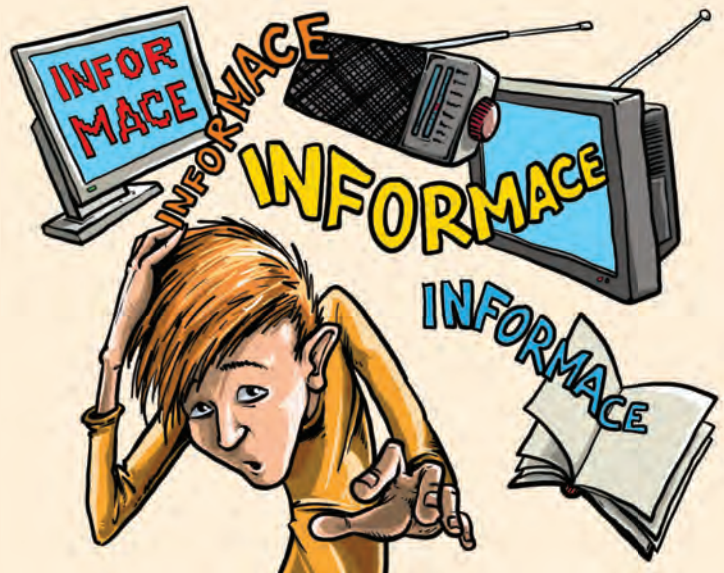
- A** *Informace z textu*
- B** *Fakta a názory*
- C** *Argumentace*

VII.
A

- Klíčová slova:** • Mínění – názor • Informace
• Hodnocení informací • Argument
• Argumentace • Důvěryhodnost
• Metoda SQ3R

Otázky k textu ⇨ str. 72

- V čem se liší přístup obyvatel Želvího ostrova k vědomostem od přístupu našeho?

Čti efektivně

Seznam se s metodou SQ3R a pracuj podle ní s úvodním textem.

Dokážeš převyprávět obsah textu? Jaké otázky k textu sis položil/a? Porovnej své výsledky se spolužáky. V čem se lišila tvá práce s textem podle metody SQ3R od běžného čtení textu? Jaké vidíš nevýhody a výhody této metody? Kde a kdy je vhodné ji použít?

POZNÁMKY K TEXTU

METODA SQ3R

- S = survey (přehled)** – Získej celkový přehled o textu a vyber části k prostudování tím, že si projdeš obsah, anotaci, názvy a úvody kapitol či odstavců, zvláště části textu, použitou literaturu apod.
- Q = questions (otázky)** – Zapisuj si otázky k obsahu textu při plnění předchozího bodu i po něm. Tak si utřídiš myšlenky a zefektivníš následné čtení tím, že se zaměříš na důležité části textu.
- R = read (čtení)** – Čti pozorně vybraný text. Podtrhávej významné, dělej si poznámky.
- R = recite (reprodukce)** – Shrň obsah textu, odpověz na své otázky. Shrnutí prováděj nahlas, nebo si napiš klíčová slova.
- R = review (pohled zpět)** – Porovnej výsledky se zadáním i svými otázkami, tak zjistíš, zda dokážeš reprodukovat vše podstatné, nebo si text či jeho část raději přečteš znovu.

Fakta a názory

Myslím si, že v pokoji mám FAKT pořádek...

... a FAKTA jsou jednoznačná, o těch se nediskutuje. I když...

Fakta a názory

Napiš k jednotlivým obrázkům fakta, která znáš po zhlédnutí obrázku, a své mínění, co se asi na obrázku právě děje.

foto: Pracovní sešit Motivační program ZZ. Praha: SPJ, 2005

Skutečnost (fakta):

Mínění:

Skutečnost (fakta):

Mínění:

Porovnej výsledky své práce se spolužáky. Shodli jste se? V čem jsou vaše odpovědi shodné a v čem se hodně liší? Proč? Jaký je rozdíl mezi skutečností a míněním? Proč je nutné je při práci s informacemi rozlišovat?

„Pocity nejsou argumenty.“

Autorem citátu je Alfred Adler (rakouský lékař a psycholog).

Souhlasíš s ním? Připrav si písemně do společné diskuze argumenty na podporu svého názoru.

Argumenty pro souhlas s citátem	Argumenty pro nesouhlas s citátem

Obhaj svůj názor na výše uvedený citát.

Byly některé tvé argumenty originální? Který z nich byl pro diskusi neúčinnější a proč?

Výběr členky punk rockové kapely

Punk rocková kapela Hell hledá zpěvačku a zároveň kytaristku. Na konkurz dorazí tři rockerky, všechny tři umí zpívat, ale pouze jedna umí hrát na kytaru. Dvě rockerky mluví pravdu a jedna lže. Na otázku frontmana, která z nich umí hrát i na kytaru, odpoví:

Bridget: Na kytaru umí hrát Carol!

Carol: Na kytaru umí hrát Emma!

Emma: Já na kytaru hrát neumím!
Frontmen vybral do kapely Carol.

Rozhodl se na základě pocitu a sympatie k dívce nebo mohl své rozhodnutí doložit faktickými argumenty? Proč si to myslíš?

VIII. *Jak pracovat s informacemi*

- A** *Jak hledat*
- B** *Kde hledat*
- C** *Dovednosti a netiketa*

VIII.
A

- Klíčová slova:** • Informace • Informace primární
• Informace druhotné • Hodnocení informací • Klíčová slova
• Operátory • Plagiátorství • Netiketa • Autorská práva
• Citace • Knihovnické organizační systémy
• Elektronické informační systémy

Otázky k textu ⇨ str. 73

- Jak řadí internetové vyhledávače vyhledané odkazy?
- Lze odlišit placenou reklamu od vyhledání na základě jiných kritérií?
- Který z vyhledávačů používáš a proč?

Nehledej naslepo

Vyhledávače prozkoumávají internetovou síť často naslepo. Po zadání klíčových slov tak dostaneš nejen požadované odkazy, ale také spoustu dalších informací, které tě při práci zdržují. Pomocí operátorů můžeš vyhledávat na síti efektivněji. Zjisti a napiš, jak fungují uvedené operátory. Každý z nich také vyzkoušej při vyhledávání na různých vyhledávačích. Znáš-li i jiné účinné operátory, přidej je do tabulky.

Operátor	Příklad	Vysvětlení	Poznámka po vyzkoušení
NOT	+adapták -základní škola		
OR	adapták OR adaptační týden		
INTITLE	intitle:adapták		
TYP DOKUMENTU	intitle:adapták filetype:pdf		
SENTENCE	adapták S prvak		

*Které z operátorů považuješ za dobrou pomoc pro svou práci s internetem?
Kde ještě můžeš některé operátory využívat? Jak jinak můžeš zajistit pokročilé hledání?*

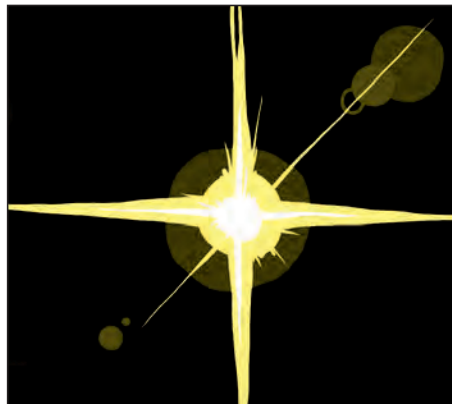
JAK POZNAT SPOLEHLIVOU INFORMACI

- Obsahuje odkazy na zdroje poznatků.
- Zdroj, autor nebo instituce, která informaci prezentuje, je ve svém oboru uznávána.
- Je aktuální (čas stárnutí informací se u různých oborů liší).
- Má promyšlenou strukturu uspořádání myšlenek a argumentů.

Kde hledat

Hledám internetový vyhledávač.

Ale jak můžu něco najít,

když ani nevím, kde hledat...?

Co k sobě patří

Přiřaď popisy ke správným zdrojům:

slovníky

○ stručné výtahy vědeckého článku či práce, referátu nebo analýzy

bibliografie

○ publikace, které vycházejí jednou za rok, podávají přehledný obraz určitého oboru,
○ popř. přinášejí údaje (často statistické povahy) ze všech oblastí společenského a hospodářského života

e-knihy

○ seznamy knih, literatury, spisů, které tvoří ucelený soubor druhotných informací

deníky

○ publikace systematicky zaměřené na jedno téma, jednu osobu, událost

indexy

○ fiktivní nebo skutečné, zpravidla datované záznamy pořizované průběžně v kratších
○ časových intervalech; dnes plní jejich funkci často také blogy na síti, které jsou však vždy určeny veřejnosti

abstrakty

○ vysvětlují nebo překládají jednotlivá slova, slovní spojení

monografie

○ obsahují základní pojmy z oborů lidské činnosti, jsou abecedně nebo systematicky řazené, doplněny obrázky

periodika

○ popisují historické události v chronologickém sledu

manuály

○ seznamy, rejstříky s odkazy na jména, pojmy, informace

kroniky

○ návody k použití

ročanky

○ elektronické knihy určené k čtení na PC, tabletech, čtečkách a dalších zařízeních

encyklopedie

○ vycházejí v intervalu jednoho dne až půl roku (nepravá periodika např. 1x za 5 let)

Diskutuj se spolužáky, pro jaké účely lze využívat uvedené informační zdroje.

Cvičení

Zhodnoť a zaškrtni úroveň svých dovedností při práci s informacemi v různých kategoriích. Víš, jak se zlepšit?

Vyhledávání informačních zdrojů	většinou vím, co potřebuji zjistit a kde to hledat	specifikuji požadavky při vyhledávání a pracuji účelně s adresami stránek	vyhledávám účelně z různých zdrojů; zpřesňuji dle potřeby klíčová slova i oblasti hledání	mám široký přehled o informačních zdrojích různého typu; vyhledávám podle různých kritérií; kombinuji různé strategie vyhledávání; vím, že existují informační služby (např. rešerše v knihovnách)
Hodnocení informací a postupů vyhledávání	odliším hlavní informace od vedlejších; odliším různé typy zdrojů	zhodnotím významnost zdrojů vzhledem k účelu i důležitost, přehlednost a aktuálnost informace	porovnáním více zdrojů rozpoznám fakta a názory; provedu samostatně zobecnění podstatných částí informace	rozpoznám manipulativní techniky; dokážu zhodnotit význam a hodnověrnost informace; kombinuji při hodnocení různé strategie a postupy
Etika práce s informacemi	rozumím zásadám autorství; vím, co je plagiátorství	při práci s obrázky, texty apod. dodržuji většinou autorské právo a uvádím citace	při práci s informacemi jedním v souladu s autorským právem a cituji dle norem	vždy dodržuji zásady autorství; vím o zásadách licenční politiky

Co víte o autorském právu?

Diskutujte ve třídě o autorském právu a jeho uplatňování v praxi.

Citace

Pro ověření své dovednosti citovat dle norem napiš správně citaci s odkazem na tuto stránku Pracovního sešitu. Můžeš využít i on-line webových generátorů citací.

.....

.....

Vyhledávání na internetu

Pokud doplníš správné chybějící slovo do citátu, zjistíš, které otázky by sis měl/a položit při získávání informací z internetu:

Pro koho je informační zdroj určen?	hlavu
Jsou webové stránky pěkně graficky zpracované?	slovník
Je uveden autor informace?	hlavu
Je uveden rok, kdy byla informace publikována?	hlavu
Je na webových stránkách dost obrázků?	slovník
Je zdroj informace v obecném povědomí? Jedná se o stránky uznávané instituce nebo o blog?	hlavu
Jsou informace založeny na výzkumu nebo jiném zdroji?	hlavu
Mají webové stránky pěknou barvu?	slovník

„Někdo se mylně domnívá, že když dostává informace z první ruky, tak už nemusí používat .“

Zdeňka Ortová, česká spisovatelka

IX.

Jak si psát poznámky

- A** ***Poznámky k textu***
- B** ***Výpisky***
- C** ***System***

Klíčová slova: • Poznámky • Myšlenková mapa
• I.N.S.E.R.T. • Výpisky

Otázky k textu ⇨ str. 74

- Které informace z textu pro tebe byly nové?
- Souhlasíš s autorem ve všem?
- Jaké tě k textu napadají otázky?

I.N.S.E.R.T.

Zpracuj úvodní text metodou I.N.S.E.R.T. Značky vpisuj přímo do textu v pracovním sešitě.

Diskutuj se spolužáky o částech textu, s nimiž nesouhlasíš, najdi argumenty proč. Pokládej otázky k pasážím, kde potřebuješ získat další informace. Pokud odpověď nenajdete, naplánujte si, kde ji vyhledáte.

Jak se ti pracovalo pomocí metody I.N.S.E.R.T.? Používáš při práci s textem vlastní značky? Jaké?

ZNAČKOVÁNÍ V TEXTU

- **Podtrhávej** slabě nebo tence, rovně, přerušovaně či vlnovkou; dvojitým či trojitým podtržením označuj důležité pojmy.
- **Používej značky na okraji listu.** Značky můžeš mít vlastní, nebo se inspiruj například metodou I.N.S.E.R.T. V knihách můžeš místo vpisování používat **nalepovací kartičky** (Stick notes).
- **Vyznačuj** vztahy mezi informacemi šipkami a jinými značkami, např. ★ (nejdůležitější), → (vyplyvá z toho), ▲ (proto), ∞ (souvislost).
- **Piš si poznámky na okraj listu.** Vypisuj nejdůležitější pojmy s uvedením čísla odstavce a řádku v něm pro rychlou orientaci.
- **Zvýrazňuj barevně.** Jednotlivým barvám přiřaď význam (např. oranžově data, modře jména). Přidat můžeš i **grafické značky** (šrafování, kroužkování aj.).

Výpisky

Nestihla jsem výpisky, půjčíte mi vaše?

Díky.

... Ehm, víte určitě, že jsme byli na stejný hodině?!

Šablona – ZDP

Vyzkoušej si zpracovat výpisky z libovolné vyučovací hodiny, učebnice nebo studijního textu dle následujícího uspořádání:

D = Důležité

(nejdůležitější pojmy; věci, na které nechceš zapomenout)

Z = Základní výpisky (vše, co můžeš potřebovat – výpisky, náčrtky)

P = Poznámky (osobní postřehy, odkazy na jiné zdroje a další drobné poznámky; slouží i pro pozdější doplnění informací k tématu)

Jak ti schéma pro výpisky vyhovovalo? Kde vidíš jeho nedostatky a přednosti? Jaký postup se při psaní výpisků osvědčil tobě? Diskutuj o tom se spolužáky.

Myšlenková mapa

Poznámky se dají psát také formou myšlenkové mapy. Vytvoř si svou vlastní k obsahu této lekce. Nezapomeň vyznačit odlišně to, co používáš ve své vlastní praxi, případně i to, co se chystáš začít používat nově.

Podobnou mapu si můžeš vytvořit pro každé téma či vyučovací předmět i s odkazy na vlastní poznámky. Výhodou je, že mapu můžeš stále rozšiřovat, jak budou tvé poznámky přibývat.

System v chaosu

Pokud najdeš v chaosu písmen systém, můžeš si napsat citát J. A. Komenského:

**NDFASRDHTOJUBMJRLIÉPUMCXPWEOUYŘSEÁDFDHGK
ITUSAVRFŠČTEKPCČŽHAZNŠVORDZVTÁSXLNMETUŽMJÍ**

.....
.....

J. A. Komenský, český teolog, filozof, pedagog a spisovatel

X.

Jak psát texty a testy

A

Příprava textu

B

Psaní textů

C

Písemná zkouška

Klíčová slova: • Osnova • Čistopis • Rukopis • Koncept
• Notace • Test • Korektura • Editace • Poznámkový aparát
• Bibliografie • Žánr • Referát • Rešerše • Stres

Otázky k textu ⇨ str. 75

- Jaké hlavní rozdíly vidí autor v psaní knih dnes a dříve?
- Souhlasíš s ním nebo ne?
- Může technika měnit lidské myšlení?
- Jak postupuješ při psaní textů ty?

Psaní odborné práce

Seřaď vypsané činnosti tak, aby odpovídaly postupu při psaní odborné práce/referátu.
Doplň je do následující tabulky.

Rešerše

Editace

Výběr klíčových myšlenek

Psaní textu

Vymyšlení názvu

Tvorba osnovy

Tvorba poznámkového aparátu

Korektura

Soupis bibliografie

Formulace cílů referátu

	Činnost	Poznámky ke konkrétnímu textu	Plánované zahájení činnosti	Plánované ukončení činnosti
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Naplánuj si pomocí tabulky práci na svém konkrétním textu.

Seřadili jste činnosti potřebné k vypracování odborného textu všichni stejně? V čem se lišíte a čím je to způsobeno? Dodržel/a jsi naplánované pořadí a termíny prací při vypracování skutečného textu? Co bys pro příště v tabulce změnil/a?

JAK ZAČÍT

Před samotným psaním referátu si zodpověz tyto otázky:

- Jak zní zadání tématu?
- Co je cílem referátu?
- Jak mohu téma referátu rozčlenit na 3–5 obsahových částí?
- Které základní informace chci prezentovat ve své práci?
- Použiju také obrazový materiál?

Psaní textů

X.
B

Psaní referátů mě baví...

... jen někdy zazvoní dřív, než si dám myšlenky dohromady...

... a jindy popíšu tři stránky a k tématu se stejně nedostanu.

Připrav si referát

A. Zjisti, zda máš pro svůj referát vše připraveno:

	ANO	NE
znám informační zdroje k tématu		
znám hlavní pojmy		
znám hlavní jména, data, místa		
znám různé názory na téma		
mám vlastní názor na téma		
mám vhodné citáty, citace textů		
mám obrazový materiál (grafy, tabulky, fotky)		

úkol pokračuje na další straně

- B.** Vytvoř si jeho základní rozčlenění včetně systému notace.
Do poznámek si piš odkazy na informace, citace a obrazový materiál.

1. Úvod	
2. Stať (hlavní část)	
3. Závěr	

JAK NAPSAT DOBRÝ REFERÁT

- **Dodržuj zadání práce.** Zamysli se, jaké cíle referátem sleduješ. Přizpůsob jim text, aniž změníš zadaný žánr nebo obsah. Pamatuj také na formální požadavky na text (rozsah, úprava textu, minimální počet použitých zdrojů aj.).
- **Vytvoř si myšlenkový koncept.** Před samotnou prací si uspořádej myšlenky a heslovitě poznamenej základní pojmy například na samostatné kartičky nebo do myšlenkové mapy. Potom stanov pořadí, jak pojmy využiješ, a napiš si osnovu.
- **V úvodu pojmenuj téma.** Využij při tom pojmy ze zadání. Vysvětli cíl, který sleduješ, případně svůj vztah k tématu.
- **Hlavní část účelně strukturuj.** Přitom dbej i na logickou návaznost textu a stylistickou jednotnost. Využívej protikladné argumenty a odpovědi na ně. Můžeš použít i historický pohled: minulost – současnost – budoucí vývoj.
- **V závěru proved' shrnutí.** Shrň hlavní body, formuluj jeden souhrnný závěr a zhodnoť naplnění cílů referátu.
- **Hlavní fakta uváděj ve větách hlavních a na začátku odstavců.** Vyhýbej se nesrozumitelným souvětím a zbytečným cizím termínům. Používej rod činný všude, kde je to možné. Buď konkrétní.

Po napsání připraveného referátu diskutuj se spolužáky, které postupy se vám osvědčily.

Nápady

Napiš si nové nápady, jak budeš postupovat při psaní referátu příště:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

X.
C

Písenná zkouška

Vzpomeň si na dvě písenné zkoušky, které pro tebe byly dosud nejobtížnější, nejvíce nepříjemné. A dvě písenné zkoušky, kdy to bylo právě naopak. Napiš je společně s důvody, proč to tak bylo:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Diskutuj se spolužáky o pocitech, které zažíváš před písenskou i v jejím průběhu. Mluvte také o důvodech, kdy je pro vás písenná zkouška nepříjemná a těžká a kdy naopak. Které důvody máte stejné a v čem se lišíte?

CO DĚLAT PŘI PÍSEMNÉM TESTU

Je-li to možné, dodržuj tyto zásady:

- **Zjistí si předem informace** – termín konání, rozsah a formu testu, testované téma a možnost využívání pomůcek (např. slovník, kalkulačka, internet). Nacvič si vzorové úlohy.
- **Poslouchej pozorně instrukce** těsně před samotným testem. Zeptej se, pokud potřebuješ další informace, v průběhu testu se už většinou nebudeš mít možnost na nic ptát.
- **Rozmyslí si, jak budeš sledovat čas** vymezený pro práci na testu. Soustřeď se, nervozita způsobená časovým stresem výsledkům neprospěje.
- **Pracuj v souladu s kritérii pro hodnocení testu.** Ověř si, zda pro jednu otázku existuje jen jedna správná odpověď, či více. V některých testech se ti body za špatné odpovědi odečítají, pak je vhodné raději neodpovědět vůbec než tipovat – pravděpodobnost, že vybereš špatnou odpověď, je téměř vždy větší než šance, že správnou odpověď uhádneš.
- **Čti zadání pozorně.** Úlohy nemusíš většinou řešit v tom pořadí, v jakém následují v testu za sebou. Začni otázkami, jejichž řešení znáš. Zbude-li ti čas, můžeš se k nevyřešeným úlohám vrátit.
- **Zaznamenávej odpovědi stanoveným způsobem.** Odpověď zaznamenána jinak, byť by byla správná, nemusí být započítána. To platí i pro více odpovědí tam, kde je možné vybrat jen jednu!
- **Práci si na konci zkontroluj.** Případné opravy prováděj jen stanoveným způsobem – je škoda ztratit bod jen proto, že nedodržíš povolený způsob pro změnu odpovědi.

Test o testech

Vyber v testu typu multiple choice (jen jedna z nabízených odpovědí je správná) správné odpovědi a z písmen k nim přiřazeným sestav chybějící slovo v citátu.

1. Test je

- S** zkouška, jejíž podmínky jsou pro všechny testované jedince shodné.
- H** zkouška, kdy jeden žák odpovídá ústně před tabulí.
- T** jakákoliv forma zkoušky.

2. Testy ověřují

- R** schopnosti ústního vyjadřování žáka.
- T** úroveň znalostí a dovedností žáků v určité oblasti.
- S** kolik času věnoval žák přípravě na zkoušku.

3. Písemný test má v porovnání s ústní zkouškou tuto výhodu:

- R** srovnatelné podmínky (úkoly, čas, hodnotící kritéria) pro všechny žáky.
- V** nesrovnatelné podmínky (úkoly, čas, hodnotící kritéria) pro všechny žáky.
- N** nemá žádnou výhodu.

4. V testech s otevřenou odpovědí

- A** doplňuje žák slovo či číslo do připraveného políčka.
- I** vybírá správnou odpověď z uvedených možností.
- E** vybírá více správných odpovědí z uvedených možností.

5. Distraktor znamená

- X** testování traktorů.
- CH** nesprávná varianta odpovědi v testu.
- W** nefunkční traktor.

„Žádný

--	--	--	--	--

z prázdného papíru.“

Otto Kruse, německý psycholog

XI. *Jak prezentovat, co umím*

- A** *Příprava*
- B** *Prezentace*
- C** *Zpětná vazba*

- Klíčová slova:** • Prezentace • Prezentace audiovizuální
• Prezentace ústní • Rovnice P = EK3 • Gesta • Mimika
• Zpětná vazba • Tréma

Otázky k textu ⇨ str. 76

- Co přispělo podle tvého názoru k úspěchu Jobsovy prezentace?

Mysli na posluchače

V pracovních skupinách o počtu **6–9 žáků** připravte prezentaci jednoho tématu přizpůsobenou pro tři různé typy posluchačů. Vždy si napište také **cíl**, který prezentací sledujete.

Příklad: Téma – Učení se

- Pro spolužáky v rámci projektového dne; cílem je dát jim tipy pro snadnější učení.
- Pro rodiče na školní akademii; cílem je informovat je o tom, co děláme ve škole.
- Pro předškoláky jako součást akce Půjdeme do školy; cílem je seznámit je se školou tak, aby se do ní těšili.

V prezentaci přizpůsobte cíli:

- oslovení, úvodní představení a členění tématu
- rozsah, obsahovou náročnost a srozumitelnost
- anekdoty, citáty významných osob, historky ze života
- otázky pro publikum

Proč je nutné přizpůsobit prezentaci posluchači? Jak je možné to dělat? Na co si dát pozor?

AUDIOVIZUÁLNÍ PODOBA PREZENTACE

Při vytváření prezentace se drž několika zásad:

- **MÉNĚ TEXTU** – uplatňuj pravidlo 5 x 5, tj. na jeden snímek (stránku) umísti vždy max. 5 pojmů, odrážek; na jeden řádek maximálně 5 slov. Snímky jen zdůrazňují tvá slova, neopakují je. Využívej grafy, mapy, tabulky, které stručně zobrazují potřebné informace.
- **DOBŘÁ ČITELNOST** – nastav velikost písma, barvu objektů a kontrast pozadí a popředí tak, aby pro publikum bylo vše bez problémů čitelné. Používej písmo větší než 20. Pro nadpisy nejlépe písmo patkové.
- **VÍCE OBRÁZKŮ** – používej vhodné obrázky, které emocionálně podporují to, co říkáš; posluchače přesvědčují.
- **ZVUKOVÉ EFEKTY** vybírej originální; mohou navozovat pocity nějaké nálady.

Rovnice P = EK3

Chystáte-li prezentaci, postupujte podle jednoduché rovnice.

„Kredit mám, zaujmu určitě, kontakt je těsný ažaž...“

... ještě trochu emocí a prezentaci mám v kapse.“

Rady pro ústní prezentaci

Přihraď rady užitečné pro ústní prezentaci k souvisejícím oblastem:

odbornost

- Používáte-li poznámky, napište si tiskacím písmem klíčová slova na očíslované kartičky z tvrdšího papíru velikosti dlaně.

gesta, mimika

- Udržujte oční kontakt s celým publikem.
- Stůjte zpříma, nohy rozkročený na šířku ramen, čelem k publiku.
- V návaznosti na obsah měňte přiměřeně tón a tempo řeči.
- Na závěr si připravte výstižné krátké shrnutí prezentace.
- Ruce mějte volně podél těla. Nepohrávejte si s předměty.

hlasový projev

- Mluvte pomalu, vyslovujte zřetelně, kde je to vhodné, dělejte krátké pauzy.
- Oslovujte posluchače v druhé osobě.

Vysvětlete, v čem mohou shora uvedená doporučení při prezentaci pomoci.
Jaká další účinná doporučení pro jednotlivé oblasti znáte?

JAK VYZRÁT NA TRÉMU

- **OPAKUJ SI: ZVLÁDNU TO!** Připomeň si své dosavadní úspěchy, opakuj si, že tohle dokážeš.
- **OD STRAŠPYTLŮ PRYČ!** Nenech se stresovat okolím. Když se chystáš na projev nebo zkoušku, soustřeď se o samotě. Vyhybej se lidem, kteří stále opakují, jak se bojí a svůj strach přenášejí i na ostatní.
- **DŮKLADNĚ SE PŘIPRAV.** Představ si všechny alternativy, které tě mohou v konkrétní situaci potkat. Dopředu si promysli, jak bys reagoval/a.
- **DÝCHEJ POMALU A HLUBOCE.** Udělej několik kroků a zhluboka vydechni. Na cestě zpět se zhluboka nadechni.
- **TRÉNUJ.** Čím častěji budeš hovořit před mnoha lidmi, tím tréma postupně zeslábne. Najdi si vlastní rituály, které ti pomohou trému překonat.
- **UVOLNI PŘETLAK.** Při náporu trémy se v těle vytvoří přetlak. Vyběhni dvakrát schody nebo zatni na pár vteřin všechny svaly a zadrž dech. A pak vše uvolni. Ucíťíš i psychickou úlevu.

Co pomáhá proti trémě vám?

XI.
C

Dotazník

Požádej spolužáky, aby ohodnotili tvou ústní prezentaci následujícím dotazníkem:

	ANO	NE	Poznámky (důvody, návrhy)
Představení tématu v úvodu			
Jasně a logické členění prezentace			
Věcně správný obsah prezentace			
Přiměřený rozsah, trvání prezentace			
Srozumitelnost odborných termínů			
Zajímavé podání s ohledem na téma a posluchače			
Přednes spatra			
Přednes přiměřeně hlasitý			
Přednes zřetelný, tempo přiměřené			
Použití citací a uvedení odkazů na zdroje			
Jasně oddělení faktů od osobního mínění			
Přiměřený oční kontakt s posluchači			
Přiměřená mimika a gesta			
Schopnost reagovat na otázky posluchačů			
Vhodné využití médií			

Na základě zpětné vazby si napiš konkrétní návrhy, jak svou příští prezentaci můžeš vylepšit:

.....

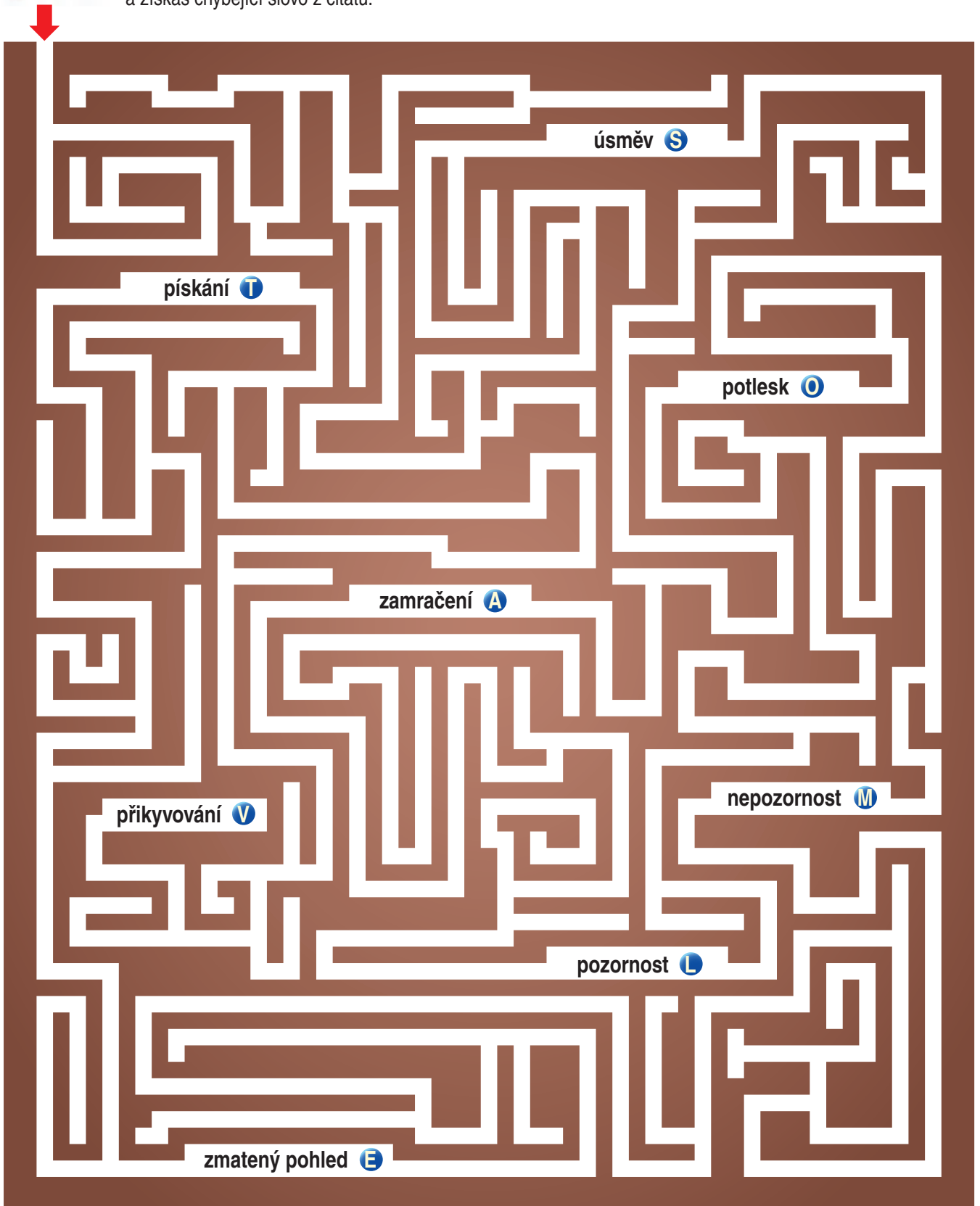
.....

.....

Bloudění zpětnou vazbou

Zapiš písmena u pozitivních projevů zpětné vazby, která potkáš po cestě bludištěm, a získáš chybějící slovo z citátu:

Pozorný posluchač je lichotníkem beze
 Arabské přísloví

XII. *Jak pracovat na sobě*

- A** *Osobní vlastnosti*
- B** *12 kroků*
- C** *Učební kontrakt*

XII.
A

Klíčová slova: • Učební kontrakt • Hodnoty
• Silné stránky • Empatie • Spolupráce (učení s druhými)

Otázky k textu ⇨ str. 77

- Co považuje autor za poslání pedagoga?
- Souhlasíš s ním?

Tvé silné stránky

Představ si dvě situace: Jsi velevýznamná osoba v některém oboru a na sympóziu při zahájení o tobě hovoří dlouholetý kolega a vyzdvihuje tě jako pracovníka, odborníka. Ty jsi již v zákulisí a vše slyšíš, i když řečník nemá o tvé přítomnosti ani ponětí.

V druhém případě si představ, že, opět jako mimořádně úspěšná osobnost, slavíš významné životní jubileum a k hostům o tobě hovoří tvůj nejlepší přítel. Ten tě vyzdvihuje pro tvé osobní vlastnosti.

A. Tvým úkolem je teď napsat, co by sis přál/a, aby o tobě oba řečníci říkali.

.....

.....

.....

.....

.....

B. Je tvé přání, co bys chtěl/a od řečníků slyšet, v souladu s tím, o co se snažíš dnes? V čem se shodují a v čem liší? Co můžeš ve svém chování změnit, abys měl/a větší šanci naplnit svou představu? Napiš pět osobních vlastností, které ti mohou pomoci tvých cílů dosáhnout:

.....

.....

.....

.....

JAK SE UČIT S DRUHÝMI

- **NEJVÍCE 5 ČLENŮ.** Čím je skupina větší, tím obtížnější je práci koordinovat.
- **SPOLEČNÝ CÍL** je podmínkou motivace celé skupiny,
- **ROZDĚLENÍ A KONTROLA ÚKOLŮ** zabrání nežádoucím sporům.
- **POVZBUZOVÁNÍ A UČENÍ** – to je hlavní činnost, klábořit můžete jinde.
- **VZÁJEMNÁ EMPATIE A TOLERANCE.** Bez nich učení ve skupině opravdu nefunguje.

Nejlepší nakonec

12 kroků

Zapiš si k jednotlivým šlépějím z každé kapitoly to, co považuješ pro sebe za nejdůležitější:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12

Liší se zápisy k jednotlivým kapitolám u tvých spolužáků? Pokud ano, v čem a proč tomu tak je?

*Jak si představuješ smlouvu o učení? Jaký smysl může mít uzavření takové smlouvy?
Co může být jejím obsahem? Jak by měla být formulována?*

Smlouva (kontrakt) o učení

Zvol si, zda smlouvu o svém průběhu či výsledcích učení uzavřeš s jinou osobou (např. kamarád/ka, rodič, vyučující) nebo se zavážeš písemně sám/sama sobě. Poté tuto smlouvu sepiš.

Učební smlouva

Místo, datum

Podpis(y)

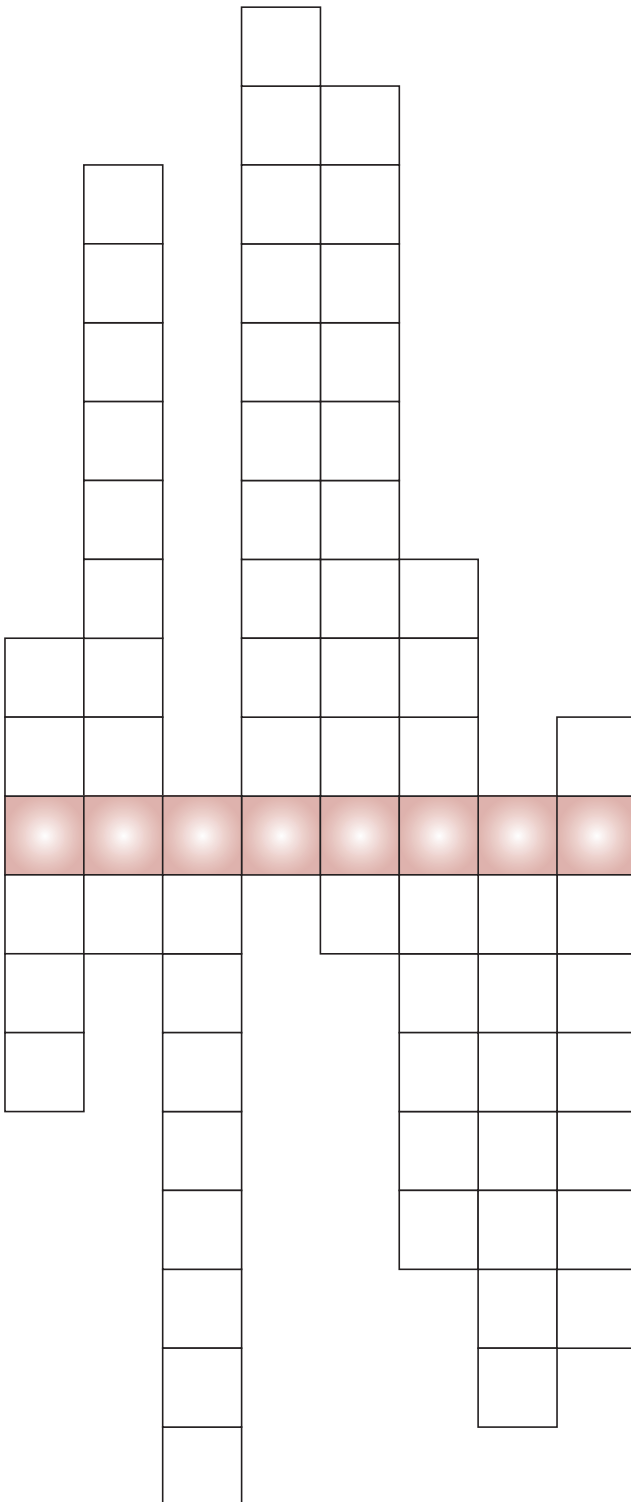

Mluvte ve třídě o tom, co by vám pomohlo, aby se vám podařilo smlouvy naplnit.

Cíl nebo cesta?

Vyber z uvedených vlastností a schopností ty, které mohou člověka dovést k úspěšnosti, a vepiš je svisle do vyznačených rámečků. Slovo z tajenky je chybějícím slovem z citátu:

NEDBALOST

ODVAHA

VYTRVALOST

LENOST

TVOŘIVOST

LEHKOMYSLNOST

SEBEJISTOTA

SOUSTŘEDĚNÍ

SEBEKÁZEŇ

ZBABĚLOST

MOTIVACE

RELAXACE

„Náš největší úspěch není v tom, že

--	--	--	--	--	--	--	--

ale v tom, že vždy vstaneme, kdykoli padneme.,,

Konfucius, čínský filozof, sociální politik a státník

Texty

I.	<i>Navrhl jsem Bugatti</i>	66
II.	<i>Filmové ukázky</i>	67
III.	<i>Polyglotka</i>	68
IV.	<i>Role se učím sama</i>	69
V.	<i>Čas</i>	70
VI.	<i>Můj drsný New York</i>	71
VII.	<i>Indiánská paměť</i>	72
VIII.	<i>Než položím hloupou otázku, použiju Google</i>	73
IX.	<i>Žijeme v období třetí informační exploze</i>	74
X.	<i>Jak se píše kniha</i>	75
XI.	<i>Prezentace Macintoshe</i>	76
XII.	<i>Nejdůležitější úkol učitelů</i>	77

Navrhl jsem Bugatti

Rozhovor pro Reflex 41/2008 – Petr Volf (zkráceno)

Slovák Jozef Kabaň patří k největším talentům mezi evropskými automobilovými návrháři: bylo mu pouhých dvacet šest let, když dostal možnost navrhnout Bugatti Veyron, nejvýkonnější a nejrychlejší sériově vyráběný automobil světa.

Reflex: Který okamžik ve svém životě považujete za zlomový?

Když jsem šel v prvním ročníku vysoké školy v Bratislavě po chodbě a na nástěnce uviděl výzvu k soutěži pro značku Škoda vypsanou koncernem Volkswagen. To byla ta chvíle!

Reflex: Věřil jste v úspěch, nebo jste to jen zkoušel?

Chtěl jsem věřit. Až postupně jsem se naučil, že když člověk něco dělá, ať je to cokoli, a nevěří nejlepšímu výsledku, tak většinou už první krok nebývá správný. Není dobré pořád váhat, žít a tvořit v nejistotě. Je dobré pracovat s nadšením a s přesvědčením o správnosti té cesty. Člověk se musí soustředit na sto procent, aby to bylo takové, jaké to má být. Devadesát je málo. Jen ti, kteří běží naplno i za cílovou čarou, mají možnost být opravdu o krok před ostatními. ... Design byl a je můj sen. Šel jsem bez váhání svou cestou.

Reflex: Bylo to riziko?

Ve spoustě ohledů to bylo riziko. Jenže tím, že riskujete, si vás lidé všimnou, protože jsou zvědaví, jestli to zvládnete. Riskoval jsem i v řadě projektů.

Reflex: Jak se to projevovalo?

Když jsem viděl, že ostatní dělají něco, co se líbí, jenže je to v zásadě stejné, záměrně jsem šel úplně jinou cestou a všechno postavil na hlavu. Chtěl jsem to dělat odlišně, hledal jsem originální řešení. Po třech a půl letech u VW jsem oznámil, že půjdu zase do školy. Měl jsem období, kdy jsem toužil mít naplněné vzdělání.

Reflex: Královskou akademii v Londýně jste vystudoval během jednoho roku?

Normální studium trvalo dva roky. Pak jsem zjistil, že se dají zvládnout za rok s tím, že několik měsíců přeskočím, ale budu už zároveň pracovat pro VW.

Reflex: Jsou auta, po nichž člověk touží po celý život a třeba si je nikdy nekoupí: leda ve snu.

Vždycky je nutné mít svůj sen. Je úžasné se k němu přiblížit, ale jakmile ho máte, pak hned musí přijít další, aby člověk nezůstal stát na místě. Aby nebyl například jen autorem jednoho Bugatti.

Reflex: Někomu by to stačilo bohatě – na celý život!

Mně tím opravdový život začal. Otevřely se mi dveře.

VOLF, Petr. Okamžik rozhodnutí: Rozhovory o umění. 1. vyd. Č. Budějovice: Kant, 2010, 124-131. ISBN 978-80-7437-021-2.

Filmové ukázky

Podle literární předlohy Svěráka a Smoljaka k filmu „Marečku, podejte mi pero“

Prof. Ziková: „A teď si to shrneme. Historický význam parního stroje. Svátek!“ Svátek (vstane):

„Parní stroj vynalezený ve století osmnáctém...“ řekne a odmlčí se.

„No, prosím,“ pobídne Ziková.

„Parní stroj vynalezený ve století osmnáctém...“ Svátek znovu zmlkne.

„No dál!“ netrpělivě čeká profesorka.

Hlásí se student Šlajs: „Prosím, on se vám to stydí říct“.

„Můžete mi prozradit, co je na parním stroji tak choulostivého?“ ptá se Ziková.

„On se vám stydí říct, že musí chodit,“ vysvětluje Šlajs.

Ziková: „Chodit? Kam?“

Šlajs: „Nikam... jen tak...“

„Dovolíš,“ přerušuje Šlajse Tuček, „já to vysvětlím. On Svátek je zvyklý při učení chodit. Jak nemůže chodit, tak nic nevymyslí.“

„Heleďte, Tučku, ty vaše nápady já už znám,“ usazuje ho Ziková.

„Ne, fakt, on to umí, kdybyste mu vyhradila prostor pro přecházení, třeba tady v uličce,“ ukazuje Tuček.

Ziková zaváhá.

Do toho se ozve sám Svátek: „Já, prosím, pracuji v odbytu, a jak diktuji dopisy, tak musím chodit...“

Ziková pokrčí rameny: „No, prosím, když vám to pomůže, tak si vystupte do uličky a pochodujte. Prosím.“

Svátek opravdu vystoupí mezi lavice, dá si ruce za záda, a jako by se teď ocitl ve svém žvlu, spustí: „Parní stroj, vynalezený ve století osmnáctém, zaznamenal pronikavý vývoj ve století devatenáctém a měl velký význam pro rozvoj výrobních sil tehdejší společnosti. Devatenácté století se také nazývá stoletím páry.“

Přepis podle filmu „Jak básníci přicházejí o iluze“:

Studenti sedí v pokoji na kolejích a učí se. Student Šafránek se ptá svého spolubydlícího, Jana Antoše, jak se učí: „Mám fotografickou paměť. Prostě si to tady vyfotím,“ ukáže na oči, „a pak si to tady přečtu,“ ťukne se do hlavy. „Dobře, tak si tě vyzkoušíme.“ Černošský student Mireček hrabe v útrokách koženého kufru, vytahuje exotický papír, rodokmen, kterým ho vybavili v Bujumbuře, s množstvím razítek a podpisů. V záhlaví listiny řve leopard. „Tady je napsané jméno mého dědečka, tady to dlouhý. Tady máš deset sekund a pak musíš říct right. Teda rovně.“ Honza „fotí“ lejtstro, Mireček měří čas. „Stop! A teď řekni jméno mého dědečka.“

„LEPOTOTEMAČOSELAČGALEOKRANIOLEIPSONATRIUMUPOTRIMATOSIFYOPARAOMELITOKATEKEKLUMMENO-KYČLEJPKOSYFOFATOPERISTERALEKTRIONOP.“

Jedním dechem. „Správně. To je moje dědeček.“

(text upraven)

Polyglotka

Judith Meyer z Německa je studentkou Duisburg-Essenské univerzity. Mluví pěti jazyky a dalších osm v současné době studuje.

Jak ses dostala k cizím jazykům?

Jazyky mě fascinovaly už od doby, kdy jsem byla malá. Jako dítě jsem si vymýšlela vlastní jazyky a vlastní písma, se kterými jsem komunikovala se svým bratrem a kamarády. Angličtinu jsem se začala učit v deseti letech a ve dvanácti přibyla latina. Přibližně v tomto věku jsem začala číst knihy o lingvistice – četla jsem o tom, čím jsou různé skupiny jazyků zvláštní, o čínském písmu (to mě vždy nesmírně fascinovalo!), jak se jazyky vyvinuly, o umělých jazycích... Ve 14 jsem se sama naučila esperanto, víceméně díky přečtení jedné takové knížky. Když to srovnám se studiem angličtiny a latiny (a později francouzštiny a italštiny) ve škole, tak bylo úžasné dosáhnout v esperantu tak rychle velkého pokroku, vidět, jak do sebe všechno zapadá a jak to dává smysl.

Co je pro to, aby byl člověk při studiu cizích jazyků úspěšný, nejdůležitější?

Motivace. Když se učíte cizí jazyk, dosáhnete velkého pokroku prostě tím, že tomu věnujete hodně času. Ať už se učíte jakkoli, nikdy to není ztráta času. I sledováním filmů si něco nového osvojíte. Motivace znamená, že budete chtít trávit čas studiem, takže je to všechno, co potřebujete. Všechny ostatní faktory z ní vychází. Je třeba mít inspirující cíle s konkrétními termíny (např. výlet do zahraničí) a práci potřebnou na dosažení těchto cílů si rozdělit na menší části (jako dodělat další lekci v učebnici příští pondělí). Stanovení dílčích cílů pomáhá, protože potom máte často pocit, že jste něčeho dosáhli. Kvalitní kurzy také udrží vaši motivaci na vysoké úrovni. A nakonec je dobré mít kolem sebe lidi, kteří vás podporují, a buď vám pomáhají, nebo vás alespoň podněcují k co nejlepšímu výkonu.

Dobře, jak se tedy konkrétně motivuješ?

Na sledování svých pokroků používám tabulku, ve které můžu sledovat, kolik hodin kterému jazyku věnuji a kde si také zaznamenávám zelenou barvou dosažení svých denních cílů. To mi pomáhá vidět zřetelné zlepšení (dané množstvím hodin strávených studiem), a když je tabulka i ke konci dne celá bílá, tak mě to přinutí něco začít dělat.

Máš nějaký pevně daný denní/týdenní studijní program?

Nemám nějak pevně daný program, líbí se mi spíše tĕkat sem a tam a pracovat na tom, co mě zajímá – přičemž s pomocí mé tabulky jsem schopná zajistit, že předmětem mého zájmu není jenom Facebook nebo prohlížení stránek na internetu. Jediná věc, které se věnuji opravdu disciplinovaně, je studium pomocí "flashcards" na Anki (Anki je volně šiřitelná počítačová obdoba flashcards, kterou můžete získat na: <http://ankisrs.net/>). Denní doba se může lišit, buď se tomu věnuji ráno, nebo odpoledne – když vím, že někam pojedou veřejnou dopravou, odložím studium v Anki právě na dobu, kterou trávím dojížděním. Nerada bych ztrácela čas tím, že bych se jenom koukala na spolucestující. Anki pro iPhone je skutečně dar z nebes.

Jaké jsou tvé plány do budoucna?

Tenhle rok jsem se vždy zaměřovala na dva jazyky (jeden na úrovni začátečníka, jeden na střední až pokročilé úrovni) po dobu tří měsíců. Po třech měsících jsem jazyky vždy změnila. Současně s tím si u zbývajících jazyků jenom udržuji jejich dosaženou úroveň. Tento přístup se mi osvědčil, takže ho plánuji i na příští rok.

Interview s polyglotkou Judith Meyer. Jak se efektivně učit (nejen) cizí jazyk [online]. 2011 [cit. 2012-07-08]. Dostupné z: http://cizi-jazyky.blogger.cz/_/Interview-s-polyglotkou-Judith-Meyer (zkráceno)

Role se učím sama

Rozhovor pro OperaPLUS (zkráceno)

Joyce DiDonato je jednou z nejúspěšnějších současných mezzosopranistek světových operních scén

OperaPLUS: Jak dlouho jste Elenu z Rossiniho opery *La donna del lago* připravovala a s kým?

Árie jsem se učila více než rok. Poprvé jsem je vytáhla na veřejnost za šílených okolností: Při koncertu u příležitosti pětasedmdesátých narozenin Marilyn Horne v New Yorku v Carnegie Hall. Především, které opera v NY zajímá, před hostitelkou Fredericou von Stade! Byla to asi ta skutečně nejšílenější věc, kterou jsem v životě udělala. Ale na druhou stranu to byl skvělý způsob jak zjistit, jestli tu roli zvládnou nebo ne! Takže grand finále opery už mám nějakou dobu před veřejností odzkoušené... Na roli jsem pracovala velmi intenzivně posledních několik měsíců. Jako celý svůj repertoár, i tuto roli jsem se učila sama (asi skandální, že?). Ale protože hraji na klavír, baví mě učit se role sama, v soukromí. Umožňuje mi to dostat do role skutečně jen svoje vlastní vnímání, intimitu, pocity. Velmi tvrdě pracuji na všech aspektech role a pak se spoléhám na dirigenta, který mi pomůže vytvořit konečné charakterové ztvárnění postavy. Někdy absolvuji jedno nebo dvě setkání s klavíristou, ale to musí být někdo, kdo má skutečně vynikající uši, aby mě dokázal posunout do vyšší úrovně, než na kterou se dokážu dostat sama. Ale ve skutečnosti celý svůj repertoár připravuji sama, vlastními silami.

OperaPLUS: Právě teď Elenu zpíváte v Ženevě, pak hned následující měsíc v Paříži, a to v jiné, také nové inscenaci. Čili náročné zkoušky hned dvakrát po sobě – to musí být hodně těžké, nebo ne?

No, předně to je už teď docela vyčerpávající, protože jsem na jevišti celé představení, vyjma jednoho velmi rychlého převleku. Jsem tam od prvního do závěrečného taktu! Takže to bylo velmi intenzivní zkoušení. Ale to je moje práce. Mám zkoušení ráda a díky němu se ujišťuju, že to, co jsem si vybrala, že budu v životě dělat, dělat chci. Nemůžu si stěžovat!

OperaPLUS: Jak třeba právě při takovém velkém pracovním vytížení, jako máte zrovna teď, relaxujete? Jak obnovujete své síly?

Udržovat se v kondici, to je absolutně rozhodující. Znamená to: Necourat venku pokaždé, když bych chtěla, spát, cvičit (jóga je pro mě velkým přínosem) a kvalitně a dobře jíst. Našla jsem zálibu v psaní, fotografování, v příjemných večerech s přáteli. Vůbec se snažím žít normálním životem se vším všudy, co k tomu patří.

Joyce DiDonato hovoří o své nové rossiniovské roli. OperaPLUS [online]. 2010 [cit. 2012-07-08].

Dostupné z: <http://operaplus.cz/joyce-didonato-hovori-o-sve-nove-rossiniovsky-rolil/>

Čas

Poslední desetiletí přinesla mnoho různých technologií šetřících čas – od moderních diářů a elektronické pošty přes hlasové schránky a mobilní telefony až po textové editory. Přesto má většina z nás pocit, že času je mnohem méně než dřív. Může se zdát, že se stáváme otroky technologií, které nás naopak měly z pout času osvobodit.

Nejsem žádný nostalgik nebo odpůrce pokroku – stejně jako ostatní dychtivě čekám, až mi nějaká slušná firma nabídne superrychlé, levné a stabilní připojení k internetu -, ale opravdu mě nelákají vyhlídky na společnost, v níž vše běží strašlivou rychlostí, aniž by se cokoli pohnulo vpřed.

V posledních letech přibývá iniciativ pro získání ztraceného času. Hnutí slow food (opak fast food), zahájené již roku 1987 v Itálii, nabralo vítr do plachet a spolky pomalých měst citta slow přibírají stále nové členy. Dočítáme se o lidech, kteří se rozhodli pro dobrovolné snížení životní úrovně, avšak pro navýšení kvality života a získání pomalého času.

Je možné, že nám ekonomický růst a technologie šetřící čas a zvyšující efektivitu práce přinesly větší bohatství, umožnily pracovat výkonněji a volný čas věnovat vlastním aktivitám. Já osobně však mám už delší dobu neblahé tušení, že zároveň – a možná ještě ve větší míře – způsobily také pravý opak. Jak to, že máme času méně, a nikoli více? Proč je to přesně naopak, než by zdravý rozum velel?

*ERIKSEN, Thomas Hylland. Tyranie okamžiku [online]. 2. vydání. Oslo: H. Aschehoug & co. (W. Nygaard), 2001 [cit. 2012-06-27]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/knihy/128170/tyranie-okamziku/>. ISBN 978-80-7239-278-0.
(text zkrácen a upraven)*

Můj drsný New York

Rozhovor pro IHNED– Magdalena Čechlovská (zkráceno)

Rakouský fotograf Andreas Bitesnich se proslavil sérií aktů, u nichž těla modelů skládá do bizarních kompozic. Řadu knih, které mu vydává nakladatelství teNeues, nyní rozšířil o album New Yorku. Bitesnich představuje „svůj“ New York v černobílé, extrémně kontrastní tonalitě, která působí silně emotivně.

HN: To nebyla zakázka, New York jste si fotil pro sebe.

Přesně tak. Celý projekt, výstava i kniha, je jen mým nápadem, žádné kompromisy. Je to něco jiného než mé ostatní, vyčištěné, precizní, lesklé fotografie. Tohle je hrubé, zrnité, na drsném papíře. Myslím, že to má k člověku blíže než ty uhlažené, přesně kopírující obrázky digitálního věku. I když velká část tohoto souboru jsou také digitální snímky – ne všechno jsem fotil tradičně na film –, ale způsob, jakým s fotografiemi nakládám, se blíží ručnímu zpracování.

HN: Každý cizinec, který se ocitne v New Yorku, fotí. Dá se tam vůbec ještě najít něco originálního?

Nemusel jsem fotit Time Square s nočními reklamami, měl jsem svobodu. Chtěl jsem ukázat New York tak, jak jej dosud nikdo nepocítil, nezažil. Před pár dny mi volal jeden newyorský fotograf a řekl mi, že v mé knize své město téměř nepoznal. To je pro mě velký kompliment.

HN: Před vernisáží jste ale říkal, že jste si zpočátku nebyl jistý, k čemu své fotky New Yorku použijete.

Ano, dlouho mi trvalo, než jsem našel to, co je spojuje. New York jsem začal fotografovat někdy v roce 1991. Kdykoliv jsem se ve městě ocítil, musel jsem fotit. Teprve minulý rok mně to došlo. Čtyři dny jsem seděl, převáděl snímky do černobílé škály, protože ne všechny jsem tak vyfotografoval. Najednou jsem věděl, že tím, co je spojuje, je jejich ostrá kontrastnost, hrubost a syrovost.

HN: Je tu fotka z nádraží Grand Central...

... Skoro každý fotograf udělal na stejném místě podobnou fotku. Na Grand Central je dost málo světla, takže je nutné fotit na dlouhou expozici, která činí z lidí jen rozmázlé siluety, přízračné duchy. Říkal jsem si, že tohle je jeden z ikonických portrétů New Yorku, se kterým se mnoho lidí identifikuje. Zařadil jsem tuto fotografii jako poctu všem svým klasickým předchůdcům.

Andreas Bitesnich: Můj drsný New York. Hospodářské noviny [online]. 2012 [cit. 2012-07-11]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-55026950-muj-drsny-new-york>

Indiánská paměť

Timothy Freke, který dal knize konečnou podobu, vycházel z hlasů Černého jelena, náčelníka Seattla a hlavně „strážce dýmky“ WA'NA'NEE'CHE'.

Stav poznání

Jazyky původních obyvatel Ameriky často ve svých verbálních formách jasně rozlišují, zda mluvčí hovoří ze své vlastní zkušenosti nebo zda se to, co říká, vztahuje ke zkušenosti někoho jiného. Když si v moderním světě přejeme dodat svým slovům váhu, citujeme nějakou vnější autoritu. Pro původní obyvatele Ameriky je nejvyšší autoritou, na niž se lze odvolávat, přímá osobní zkušenost.

Vědomosti se nezískávají jako soubor skutečností, které lze nashromáždit – jako peníze v bance. Vědomosti existují nezávisle na tom, kdo je vlastní. Nemohou být „ztraceny a zapomenuty“. Když jsou zapomenuty určité písně, například se smrtí pěvce, mohou přejít na někoho jiného, naprosto nezávisle, takže je možné znovu je zpívat. Vztah s duchem určité vědomosti jde ruku v ruce s odpovědností užívat ji moudře, aby se zachovala harmonie. Nikdo nemůže nakládat se svou vědomostí, dokud k tomu není zmocněn jejím duchem nebo někým, kdo byl takto zmocněn.

Pro původní obyvatele Ameriky nejsou vědomosti něčím, co si lze osvojit pasivně, jako fakta memorovaná ve škole. Vědomosti si lze osvojit jedině zkušeností; nejde o informace, jde o stav poznání. Možná právě v důsledku tohoto jiného chápání světa si lidé Želvího ostrova nevytvořili propracovaný psaný jazyk. Napsat něco pro všechny časy by znamenalo zabít to – tedy předat fakta, ale nikoli „poznání“.

Učení z paměti

Původní obyvatelé Ameriky užívali jen základní obrazové písmo, psané na kameny, březovou kůru, dřevěné desky nebo skládané z mušlí do pásů a podobně. Své poznatky a moudrost se „učili z paměti“ a předávali dál z generace na generaci sdělenou zkušeností. Kdyby bývali vlastnili tlusté knihy obsahující jejich moudrost, evropští dobyvatelé by je měli ve větší úctě. Psané slovo je považováno za známku civilizace, zatímco kultury s ústně předávanou tradicí jsou často chápány tak, že nemají nic, co by stálo za zaznamenání!

Říká se, že písmo uchovává myšlenku navěky, zatímco ústní tradice se zkresluje neustálým převyprávěním. Ale tato proměnlivost je ve skutečnosti velkou předností. V rámci ústní tradice každá generace přispívá svou vlastní zkušeností ke sdělování pravdy. Právě tato schopnost mírně přizpůsobovat a měnit v reakci na měnící se svět udržuje skutečnou podstatu tradice živou a významnou.

Timothy Freke a Wa'Na'Nee'Che' (Dennis Renault): Spiritualita severoamerických indiánů. Praha: Aurora, 2000, str. 51–53. (zkráceno)

Než položím hloupou otázku, použiju Google

Rozhovor pro IHNE D – Michala Komrsková (zkráceno)

Tatána le Moigne, šéfka českého Googlu, spoluvytváří nový virtuální svět řízený dokonalými technologiemi.

V jednom z dílů seriálu Simpsonovi píše Bart stokrát na tabuli: „I will use Google before asking a dumb question.“ (Než položím hloupou otázku, použiju Google.)

V tom nejedeme. Ale je to hezké, navíc slovo „vygooglovat“ začali používat i čeští uživatelé.

Kvalitní vyhledávací servery přece na českém trhu už fungují...

Český trh je v těchto službách velmi specifický. Vyhledávání tu dlouho znamenalo spíše získání přehledu zaplacených odkazů ve výsledcích vyhledávání. Uživatelé nevěděli, že výsledky, ke kterým se doberou na první stránce některého místního vyhledávače, nejsou nic jiného než komerční odkazy. Google naopak do výsledku vyhledávání obchodně nezasahuje, nabízí proto takzvané organické, tedy objektivní výsledky vyhledávání. Za nimi stojí složitý matematický algoritmus, který má v našem případě více než stovku různých parametrů, a ty rozhodují, zda danou stránku zařadí na první místo nebo až na třetí stranu výsledků. Už od počátku existence tak důsledně oddělujeme přirozené výsledky vyhledávání a reklamu, kterou oddělujeme tak, aby to uživatele nemátlo.

Ale zůstaňme u vyhledávání: podstatné jsou jen tři věci: rychlost, s jakou dostanete výsledky, relevance, tedy nakolik výsledky odpovídají tomu, co hledáte, a velikost indexu, tedy prostoru, v jakém se hledá odpověď na váš dotaz. Představte si ho třeba jako obrovskou skříň, kam si Google umí sáhnout a najít, co potřebujete.

Jak velkou skříň Google má?

Obrovskou.

A kam až tu skříň chcete zvětšovat?

Kolik je informací na tomto světě? Vývoj v digitálním prostoru je rychlý a překotný, snižuje se cena paměti a zvyšuje její kapacita. Podívejte se na mobil, a co všechno v něm máte teď a co před pěti lety. Za pár let budeme mít celou informační kapacitu světa na malém, pravděpodobně mobilním zařízení. Cokoli budeme hledat, to tam bude.

Co vás osobně na tomhle tak fascinuje?

Vývoj obecně. Je to vývoj světa. Přístup k informacím a schopnost s nimi pracovat je prazáklad vzdělanosti. Když jsem šla na vysokou, vedli jsme s tátou diskusi, jaký je rozdíl mezi vysokou školou a gymplem. Můj táta říkal, že rozdíl je ve způsobu práce s informacím. Tohle je podobné: už není nutné, abyste všechno věděla a všechno se naučila. Je potřeba vědět, kde hledat, a umět se v tom obrovském množství informací zorientovat. Celý svět má přístup k těmto technologiím, miliarda lidí je on-line, tři miliardy lidí mají mobil. A vzhledem k tomu, jak dnes i mobil umí pracovat s internetem, tyto tři miliardy lidí mají přístup k informacím, to znamená ke vzdělanosti.

Myslíte, že vzdělanost se dá takhle snadno „zařídít“?

Nedá. Ale určitě to spolu souvisí. Důležitější než objem je kvalita, a ta už souvisí se vzdělaností a schopností se v množství informací orientovat a kvalitu najít. A tady zase můžeme načít diskusi, co je kvalita...

KOMRSKOVÁ, Michala. Na pláži si mail nekontroluji. [online]. 2008 [cit. 2012-07-11]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-22905150-tatana-le-moigne-na-plazi-si-mail-nekontroluju>.

Žijeme v období třetí informační exploze

Rozhovor pro Bulletin SKIP – S dr. Marešem (M) hovoří prof. Jiří Cejpek (C) a Ladislav Kurka (K) (zkráceno)

Doc. RNDr. Milan Mareš, DrSc., ředitel Ústavu teorie informace a automatizace Akademie věd ČR, zaujal svou přednáškou při znovuootevření Knihovny AV ČR v prosinci 1999.

(K) Nejdříve prosím stručně představte čtenářům Bulletinu SKIP Ústav teorie informací a automatizace.

(M) Ústav se věnuje teoretické kybernetice a zabývá se základním výzkumem v oblastech vědy o řízení, zpracování dat a oborů, které učí počítače myslet.

(C) Takže se zabýváte problematikou umělé inteligence?

(M) Dá se to tak říci.

(K) Ve svém vystoupení jste hovořil o třech informačních explozích. Můžete tuto myšlenku čtenářům Bulletinu SKIP přiblížit?

(M) Dnes se stále mluví o informační explozi jako o zcela novém jevu. Ale co jiného byl vznik písma a vynález knihtisku než začátky informačních explozí? Takže první informační explozi kladu do 4. tisíciletí před n. l. po vzniku písma v údolích Eufratu a Tigridu a následně také v údolí Nilu. Druhá informační exploze je vlastně zmapována v dějinách knihtisku, jak se šířil po roce 1440 z Mohuče do dalších měst a zemí. Nynější informační exploze, které jsme účastníky, je tedy v lidských dějinách třetí.

(K) Takže ani vynález rozhlasu ani televize nepočítáte mezi další informační exploze?

(M) Spíše ne. Změnily kvantitativní situaci, ale ne kvalitativní. Posлуhač a divák je stále jen pasivním příjemcem informací. Postavení účastníka je mnohem aktivnější a nabídka informací, které má k dispozici, je o několik řádů větší.

(C) Z čeho Vy jako kybernetik získáváte informace?

(M) Jsem trochu konzervativní – stále z knih a časopisů.

(K) A co říkáte budoucnosti knihy a časopisu?

(M) Kniha na věky nevydrží, ale bude s námi určitě ještě desítky let. Představa, že bychom si do postele ke čtení brali notebook, je pořád tak trochu sci-fi. S časopisy je to jiné, alespoň s těmi odbornými. V dohledné době zvítězí jejich elektronická podoba nad papírovou.

ŽIJEME V OBDOBÍ TŘETÍ INFORMAČNÍ EXPLOZE. Bulletin SKIP [online]. 1999 [cit. 2012-07-08].

Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/Bul00_15.htm.

Jak se píše kniha

Sejně jako ostatní lidé, pro něž je klávesnice něco jako další tělesný orgán, mám problémy napsat rukou cokoli delšího než text na pohlednici. Bylo to asi takto: když jsem s knihou začínal, měl jsem pár nápadů a klíčových slov, v počítači nějaké poznámky ze svých přednášek a tři nebo čtyři podle mého názoru zvláště přesvědčivé věty. Vše jsem společně uložil do dokumentu nazvaného Diktatura okamžiku („diktatura“ se později změnila na „tyrání“). Další poznámky jsem psal v podstatě ve formě souvislého textu; zároveň jsem vymýšlel budoucí možné uspořádání celé knihy. Ve chvíli, kdy text získal po otravné fázi přepisování a přesunování vět jistou souvislost, byl už tak dlouhý, že s ním téměř nešlo pracovat (hranice únosnosti se pro mě pohybuje kolem 30 stránek s velikostí písma 12, tedy zhruba 80 000 znaků). Poté jsem jej rozdělil do sedmi samostatných souborů, pro každou kapitolu byl jeden. Nejdříve jsem napsal první verzi 3. kapitoly, pak jsem začal pracovat na 2. kapitole. Po nějaké době jsem se dostal do slepé uličky, 2. kapitola vypadala jako tříhlavá příšera, které zatím chybí ocas. Nechal jsem ji být a místo toho se vrhl na střední část 5. kapitoly. Zároveň se psaním textu jsem k ostatním kapitolám doplňoval klíčová slova. Ještě bezprostředně před dokončením byly v rukopisu díry, chybějící odstavce, otazníky a nehotové věty.

V dávných dobách existoval zásadní rozdíl mezi konceptem a čistopisem. Když člověk začal psát načisto, musel mít bez ohledu na žánr jasnou představu, kam se text bude vyvíjet. V ideálním případě měl mít pisatel dlouhou, vypointovanou úvahu či dramaticky stupňovaný příběh v hlavě už ve chvíli, kdy psal první větu. V momentě dokončení čistopisu byla tedy hotova definitivní podoba textu. Dnes už to tak nefunguje, jak vyplývá z výše uvedeného popisu. Autoři pracují spíše asociativně, nesouvisle, z náhlého podnětu či nutkání a struktura psaného se průběžně mění. Počítačové zpracování pravděpodobně ovlivnilo náš způsob uvažování a tvorby textu více, než si uvědomujeme, ale málokdo se zamýšlí nad tím, k jakým změnám skutečně dochází. Byl by například některá geniální kniha kratší, či delší, jednodušší, nebo naopak komplexnější, kdyby měl její autor ve své době možnost používat textový editor? Text by byl jistě lépe uspořádaný a domnívám se, že i méně komplikovaný. S největší pravděpodobností také delší. Vzhledem ke stylu myšlení a psaní, k němuž jednotlivé textové editory svádějí, by jednotlivé kapitoly připomínaly spíše hromadu kostek naskládaných na sebe než logicky navazující části dlouhého, souvislého intelektuálního výtvoru.

ERIKSEN, Thomas Hylland. Tyranie okamžiku [online]. 2. vydání. Oslo: H. Aschehoug & co. (W. Nygaard), 2001 [cit. 2012-06-27]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/knihy/128170/tyranie-okamziku/>. ISBN 978-80-7239-278-0.

(text zkrácen a upraven)

Prezentace Macintoshe

Světla potemněla a na pódiu se objevil Jobs a vydal ze sebe dramaticky bojový pokřik, který použil už na havajské konferenci prodejců. „Píše se rok 1958,“ začal. „IBM propásla šanci koupit malou firmu, která vynalezla novou technologii nazývanou xerografie. O dva roky později se zrodil Xerox a IBM od té doby tluče hlavou o zed.“ Lidé se zasmáli. ...

... Jak se Jobs propracovával k jádru věci, posluchači přešli od šeptání k potlesku a veselému volání a skandování. S dramatickým napětím přešel Jobs po setmělém jevišti k malému stolku s látkovou taškou. „Nyní bych vám rád ukázal Macintoshe osobně,“ ozval se. „Všechny obrazy, které uvidíte na velké obrazovce, se utvářejí díky tomu, co je skryto v této tašce.“ Zvedl počítač, klávesnici a myš, spojil je dohromady, vytáhl z kapsy u košile tříapůlpalcovou disketu a diváci se opět roztleskali. Ozvala se melodie z Chariots of Fire. A nad hlavou se mu začaly přehrávat obrazy z obrazovky Macintoshe. Jobs na chvíli zadržel dech, protože včera večer ta ukázka nefungovala moc dobře. Ale tentokrát běžela bezchybně. Po obrazovce jelo vodorovně slovo MACINTOSH a pod ním se objevila slova „šíleně skvělý“, jako by je tam někdo pomalu psal rukou. Protože publikum nebylo zvyklé na tak krásné grafické ztvárnění, na okamžik ztichlo. Bylo slyšet, jak pár lidí zalapalo po dechu. A potom rychle po sobě následovala série obrázků: kreslicí grafika QuickDraw Billa Atkinsona přešla do ukázky několika druhů písma, dokumentů, tabulek, kreslení, hry v šachy, tabulkového procesoru a fotky Steva Jobse, jak má bublinu s představou Macintoshe u hlavy.

Jakmile to skončilo, Jobs se usmál a nabídl lidem pamlsek: „V poslední době jsme toho o Macintoshi hodně namluvili. Ale dnes poprvé bych rád nechal Macintoshe mluvit sám za sebe.“ Přešel k počítači, zmáčkl knoflík na myši a ozval se lehce roztřesený, ale milý hluboký elektronický hlas. Macintosh se stal prvním počítačem, který se sám představil: „Ahoj. Jsem Macintosh. Jsem moc rád, že jsem konečně z krabice venku,“ začal. Jediná věc, kterou, jak se zdá, nezvládl, bylo odmíčení, jímž by počkal, až ztichne divoký jásot a výkřiky. A tak mluvil pořád dál: „Nejsem sice zvyklý na vystupování na veřejnosti, ale rád bych se s vámi podělil o myšlenku, která mě napadla, když jsem poprvé potkal sálový počítač IBM: Nikdy nevěřte počítači, který nemůžete uzvednout.“ Znovu nastal takový halas, že v něm málem zanikla poslední věta. „Jak je vidět, umím mluvit. Ale právě teď bych si chtěl sednout a poslouchat. A se značnou hrdostí vám představuji muže, který je pro mě něco jako otec, Steva Jobse.“

Načež propuklo šílení. Lidé v hledišti skákali a vzrušením svírali a rozvírali pěsti. Jobs se pomalu uklonil s pevně sevřenými rty, ale se širokým úsměvem na tváři. Podíval se do hlediště a hrdlo se mu sevřelo dojetím. Ovace pokračovaly ještě téměř pět minut.

*ISAACSON, Walter. Steve Jobs. 1. vyd. Praha: Práh, 2011, 214 – 216. ISBN 978-80-7252-352-8.
(zkráceno)*

Nejdůležitější úkol učitelů

V současné době panuje ve výchově obecně vžitě klišé, že nejdůležitějším úkolem pedagogů je naučit studenty, jak se mají učit.

Jistě, uznávám, že je to důležité. Ale pro mě je hlavním cílem pomáhat studentům, aby se naučili posuzovat sami sebe. Dokážou rozpoznat své skutečné schopnosti? Reflektují vlastní chyby? Jsou schopni realisticky posoudit, jak je vidí ostatní?

Pedagogové nejlépe slouží studentům, když je vedou k lepší sebereflexi. Jediný způsob, jak se člověk může zlepšit – jak mě naučil trenér Graham –, je rozvíjet skutečnou schopnost ohodnotit sami sebe. Pokud tohle nezvládáme, jak můžeme posoudit, jestli se zlepšujeme, nebo zhoršujeme?

Přirovnal bych učitele k trenérovi ve sportovním klubu. Při sportu máte výhodu, že vynaložené úsilí přináší konkrétní viditelné výsledky. Ale totéž by mělo platit ve vzdělání. Profesorské poslání spočívá v tom, že naučí studenty vidět, jak se jejich myšlení rozvíjí, stejně jako můžou vidět v zrcadle rostoucí svaly po práci v tělocvičně.

PAUSCH, Randy. Poslední přednáška. Praha: Pavel Dobrovský – BETA, 2009, str. 143–144. ISBN 978-80-7306-378-8. (zkráceno a upraveno)

rejstřík

Aktivní učení	probíhá aktivním zapojením, přemýšlením a zájmem o řešenou problematiku
Argument	výrok zdůvodňující pravdivost nebo nepravdivost nějakého tvrzení
Argumentace	uvádění důvodů, které mají vést k přijetí/vyvrácení určitého tvrzení
Autorská práva	ekonomická a morální práva autora ke svému dílu; umožňují autorovi mít ze svého díla příjem a kontrolovat, jak je s jeho dílem nakládáno (anglické označení copyright)
Bibliografie	systematický seznam knih, časopisů a dalších děl (dříve se věnovala pouze knihám, dnes zahrnuje i časopisy, audionahrávky, filmy, obrazy i internetové stránky)
Citace	zopakování slov někoho jiného, tak jak je autor řekl či napsal, s nutností uvedení zdroje, odkud je myšlenka převzata
Časový rozvrh	v rámci plánování času je vhodné dělat si roční, měsíční, týdenní a denní plány; při plánování času je praktické přihlížet k Paretovu pravidlu
Čistopis	definitivní podoba rukopisu bez škrtnů a oprav, zpravidla slouží jako předloha pro tisk
Dedukce	usuzování s postupem od obecného ke konkrétnímu, vyvozování konkrétního z obecného, je opakem indukce
Důvěryhodnost	spolehlivost, věrohodnost
Editace	úprava textu k tisku (vkládání obrázků, členění textu do takové podoby, ve které bude vytištěn)
Elektronické informační systémy	elektronické databáze a vyhledávače, které jsou dostupné na internetu či na intranetu jednotlivých knihoven, škol či podniků
Empatie	schopnost vcítit se do pocitů a jednání druhé osoby
Flexibilita myšlení	schopnost jedince pohotově přizpůsobovat své myšlení měnícím se podmínkám situace
Gesta	tělesné posunky, pohyby, které dokreslují obsah sdělení; prostředek neverbální komunikace
Hledání souvislostí	je podstatou poznávání, hledáme vztahy mezi jevy, např. příčiny a následky
Hodnocení	přisuzování hodnoty, rozlišování jevů na důležité a nedůležité, dobré a špatné apod.
Hodnocení informací	rozpoznání a vydělení kvalitních a potřebných informací (Jak tato konkrétní informace souvisí s tím, co hledám? Pomáhá mi osvětlit problém, kterým se zabývám? Je z důvěryhodného zdroje? Je informace úplná a přesná?)
Hodnoty	jsou výsledky či měřítka hodnocení; v běžné řeči znamenají to, čeho si jednotlivci nebo skupiny váží, cení, za co jsou ochotni něco obětovat, případně zaplatit; hodnoty různých společností se liší, např. v nahlížení na otázku majetku, cti, věrnosti a podobně
I.N.S.E.R.T.	poznámkový systém pro efektivní práci s textem; jednotlivým větám nebo odstavcům jsou přiřazovány značky, které určují, co je třeba s obsaženou myšlenkou udělat: známá myšlenka – odškrtnutí ✓; nový poznatek – znaménko +; nesouhlas s myšlenkou – znaménko –; dozvědět se více – znaménko ?
Indukce	usuzování s postupem od jednotlivého k obecnému
Informace	poznatek, který má význam pro příjemce; nositelem informace mohou být číselná data, text, zvuk, obraz, popř. další smyslové vjemy (čich, hmat atd.)
Informace druhotné	informují o existenci primárních informací, nejsou to souvislé texty knih, časopisů apod., ale pouze odkazy na ně (katalogy knihoven, bibliografie – soupisy literatury k danému tématu, bibliografické databáze, nakladatelské katalogy apod.)

Informace primární	<i>původní informace (knihy, slovníky, časopisy, noviny, ročenky, mapy, atlasy, plány, apod.)</i>
Klíčová slova	<i>jedno- i víceslovné termíny vyjadřující podstatu sdělení a výrazy používané při vyhledávání v elektronických databázích či knihovnických katalozích</i>
Knihovnické organizační systémy	<i>katalogy primárních pramenů v knihovně řazené abecedně podle příjmení autorů, podle prvního slova z názvu dokumentu, podle předmětových hesel nebo podle dostupnosti v dané knihovně apod.</i>
Koncentrace	<i>úmyslné soustředění pozornosti na určitý předmět nebo jev; potlačíme rušivé vlivy a naše vnímání a myšlení je zaměřeno jednou činností</i>
Koncept	<i>náčrt, pracovní varianta písemného textu; pro snadnější zapisování oprav a změn býval až do 19. stol. psán jen do levého sloupce strany</i>
Korektura	<i>oprava jazykových, popř. grafických nedostatků textu</i>
Kreativita (tvořivost)	<i>soubor schopností umožňujících produkci nových, neobvyklých, ale užitečných řešení a myšlenek; schopnost podívat se na problém jinými očima, než to dělají ostatní</i>
Metoda SQ3R	<i>technika, kterou vyvinul r. 1946 F. P. Robinson k efektivnímu a časově úspornému čtení odborné i populárně naučné literatury</i>
Mimika	<i>vyjadřování vnitřních stavů a emocí jedince výrazem tváře (nejčastěji očima a ústy); prostředek neverbální komunikace</i>
Mínění, názor	<i>vyjadřuje stanovisko konkrétní osoby k určité skutečnosti</i>
Mnemotechniky	<i>slovní nebo grafické pomůcky, které podporují paměť a ulehčují zapamatování nesnadno zapamatovatelných informací (např. šetři se osle – 6378 – poloměr zemské osy); k nejstarším „trikům“, jak si snadno zapamatovat informaci, patří nápěv a rým</i>
Motivace	<i>hybná síla, která usměřuje naše chování a jednání (v základu slova latinské movere = hýbati)</i>
Myšlenková mapa	<i>grafické zobrazení daného tématu pomocí klíčových slov a čar, které vyjadřují vztahy mezi nimi; při její tvorbě napíšeme hlavní téma doprostřed, okolo pak další pojmy, které hlavní téma rozvádějí; jednotlivé pojmy větvíme podle potřeby; pro snadnější orientaci v mapě lze použít různé barvy a jednoduché obrázky</i>
Netiketa	<i>pomyslná sbírka pravidel a zásad, která by se měla dodržovat v internetovém světě (pravidla formuloval Patrick Sullivan); slovo netiketa je odvozeno z anglického net (= síť; častá zkratka pro internet) a slova etiketa (= nauka o správném jednání ve společnosti)</i>
Notace	<i>systém vyjádřený řetězcem znaků – písmen a číslic (např. 1. Volnočasové aktivity; 1.1 Sport; 1.2 Kultura; 1.1.1 Vodní sporty)</i>
Odhad (predikce)	<i>vypočítané nebo jen ze zkušenosti předpovězené, více či méně přibližné určení výsledku</i>
Operátor INTITLE	<i>slouží k vyhledání zadaných slov v titulku stránky (INTITLE:koncert – vyhledá slovo koncert v titulku stránky)</i>
Operátor OR	<i>vybere dokumenty, ve kterých se vyskytuje alespoň jeden zadaný prvek hledání (rock OR punk – vybere dokumenty, ve kterých se objevuje slovo rock nebo slovo punk)</i>
Operátor FILETYPE	<i>umožňuje filtrovat vyhledávané dokumenty podle jejich formátu (standardně se vyhledává ve všech typech formátů); omezit vyhledávání lze na formáty: html, doc, rtf, pdf, ppt a txt (koncert filetype:pdf – vyhledá dokumenty ve formátu pdf obsahující slovo koncert)</i>
Operátor NOT	<i>slouží pro vyloučení dokumentů, v nichž se dané slovo nebo fráze vyskytuje (např. pro výběr dokumentů obsahujících slova „kočka“ a „myš“, ale ne slovo „pes“ se zadá: kočka <AND> myš <AND> <NOT> pes)</i>

Operátor SENTENCE	vybere dokumenty, které obsahují všechny hledané prvky v rámci jedné věty; na rozdíl od operátoru PHRASE nezáleží na pořadí slov (SENTENCE:filmový festival – vybere dokumenty obsahující slova „filmový“ a „festival“ v jedné větě)
Operátory	slouží k přesnému formulování vyhledávání, pokud je vyhledáváno více slov najednou; vyjadřují buď logické vztahy či vzdálenost mezi klíčovými slovy, nebo omezují vyhledávání klíčových slov ve větě, odstavci či názvu dokumentu; vyhledávače a databáze se liší, je tedy dobré ověřit fungování operátorů v nápovědě konkrétního vyhledávače (nejčastější jsou takzvané Booleovské operátory: AND, OR a NOT, vzdálenostní operátory: NEAR, WITHIN a další: ADJACENT, FOLLOWED BY, SENTENCE, PARAGRAPH atd.)
Originalita	původnost a ojedinělost myšlenky, nápadu, uměleckého díla či vynálezu
Osnova	zachycuje nejdůležitější myšlenky a zobrazuje plánované členění textu
Paměť	je schopnost uchovávat a používat informace
Paměť dlouhodobá	uchovává důležité informace získané během života (k zapomínání dochází nejrychleji během prvních 30 minut po naučení, během prvních 24 hodin zapomeneme bez opakování 75 % informací)
Paměť krátkodobá	uchovává informace v krátkém časovém úseku (sekundy až minuty); má velmi omezenou kapacitu (5–9 jednoduchých prvků); kapacita nemůže být zvětšena, ale pomocí jejího správného užívání (spojením více prvků do jednoho), můžeme její možnosti rozšířit
Paretovo pravidlo	původně ekonomické pravidlo, které lze zobecnit na mnoho situací v životě; znamená, že 20 % úsilí přináší 80 % výsledků, jde tedy o nalezení 20 % aktivit, na něž je třeba se soustředit, čímž lze dosáhnout 80 % možného efektu; je vhodné k němu přihlížet nejen při plánování učení
Plagiátorství	podvodné představování duševního díla jiného autora jako svého vlastního
Plánování	proces hledání cest pro dosažení vytyčených cílů
Poznámkový aparát	poznámky k textu (rozvinutí myšlenky) nebo odkaz na pramen, odkud je uvedená myšlenka převzatá
Poznámky	rychlé záznamy z přednášky, porady, diskuze apod.; v psaném textu (např. seminární práci) mají poznámky funkci vysvětlivek
Pozorování	záměrné sledování objektu, jehož cílem je získat nové poznatky
Práce s chybou	chyba je nesprávnost, informace, která nás vyzývá k opravě; chyby patří k učení a ke každé lidské činnosti; nelze se jim zcela vyhnout; je lépe nenechat se strachem z chyby a jejích následků ochromit, ale porozumět jí a pokračovat v konstruktivní práci
Prezentace	představení, výklad či ukázka něčeho publiku
Prezentace audiovizuální	názorný výklad s použitím prezentační techniky (dataprojektor) a prezentačního programu (např. MS PowerPoint)
Prezentace ústní	ústní podání připraveného referátu či přednášky; postupuje se podle připravené osnovy (možno podpořit poznámkami na kartičkách v dlaních nebo elektronickou prezentací)
Přístup k učení hloubkový	student s hloubkovým přístupem vychází ze snahy porozumět učivu, při učení přemýšlí, hledá, co je podstatné a co je nepodstatné, poznatky začleňuje do dosavadního systému znalostí; dokáže si k učivu vytvořit vlastní názor a poznatky umí aplikovat; je opakem povrchového přístupu
Přístup k učení povrchový	spočívá v pasivním přijímání poznatků bez snahy jim blíže porozumět, najít souvislosti, zaujmout k nim vlastní postoj (pamětní učení, mechanické biflování); student s tímto přístupem učivo brzy zapomíná, k učení ho motivují známky, testy a odměny; je opakem hloubkového přístupu
Referát	kratší slohový útvar, obvykle odborného rázu (může jím být zpráva o umělecké, vědecké, kulturní, sportovní nebo jiné události); základními vlastnostmi referátu jsou výstižnost, přehlednost, stručnost, přesnost a objektivnost

Rešerše	soupis zdrojů, které se vztahují ke zvolenému k tématu pro referát, přednášku apod.; prohledání dostupných informačních zdrojů: katalogy knihoven, odborné elektronické databáze i zdroje na internetu
Rovnice P = EK3	návod k tvorbě prezentace na základě rovnice: prezentace = emoce x (kredit x kontakt x kontrast); emoce – povzbudit a motivovat posluchače, kredit – důvěryhodnost přednášejícího, kontakt – zájem přednášejícího o posluchače, zaměření přednesu na posluchače, kontrast – originalita vystupování a prezentace
Rozhodování	vědomá volba z více možností; jedinec vybírá jednu variantu z možných řešení daného problému, přizpůsobuje se podmínkám, které okolo něj vznikají, orientuje se v nastalé situaci a nějak na ni reaguje
Rukopis	jakýkoliv dokument psaný rukou; v oblasti nakladatelství znamená text odevzdaný vydavateli či tiskaři, dodaný obvykle ve formě strojopisu nebo vytištěný z počítače
Řešení problémů	překonávání překážek při nalézání odpovědi na nějakou otázku nebo při dosahování určitého cíle v případě, kdy si jedinec nemůže cestu k cíli snadno a okamžitě představit; vyžaduje navržení několika možností řešení, jejich porovnání a uvážený výběr jednoho řešení, uskutečnění vybraného postupu a zhodnocení úspěšnosti
Sebehodnocení	hodnocení sebe sama a vlastní práce; hodnotíme se buď přiměřeně, nebo se přeceňujeme či podceňujeme, někdy pod vlivem hodnocení pro nás významných lidí
Shrnutí podstatného (sumarizace)	vytvoření krátkého shrnutí textu, které uspořádává, shrnuje a nebo zobecňuje důležité poznatky z textu
Silné stránky	vše, v čem je člověk výborný nebo výjimečný; vlohy a dovednosti, které jsou předpokladem k úspěchu člověka v tom, co dělá
Spolupráce (učení s druhými)	učení prostřednictvím spolupráce – vzájemným sdílením, ziskem mohou být vědomosti, jejich třídění, zdokonalení se v sociálních dovednostech (komunikace, pomoc druhému apod.)
Stanovení cílů	cíl je meta, které chce jedinec dosáhnout; cíle by měly být dosažitelné, aby práce na nich bavila a umožňovala radost z úspěchu, a měřitelné, aby se dalo zjistit, zda se naplnily; cíl by měl být formulován pozitivně: „dostanu ze zkoušení za 1“ (oproti: „nedostanu 5 ze zkoušení“); rozlišuje se mezi přáním a cílem, přání je nutno přeformulovat na dosažitelný cíl (přání: „chtěla bych umět anglicky“, cíl: „tento týden se přihlásím do jazykové školy“); napsaný cíl je splnitelnější než ten, který je nošen jen v hlavě, proto je dobré si své cíle psát
Stanovení priorit	přirazení přednosti úkolům ve vztahu k cíli; důležité a naléhavé úkoly je potřeba vyřídit co nejdříve; důležité a nenaléhavé úkoly nemusejí být vykonány dnes, ale jsou důležité pro dosažení cílů; nedůležité a naléhavé úkoly jsou sice nutné, ale nejsou důležité pro dosažení cílů, pokud je nutné je splnit, nemělo by se jim věnovat příliš mnoho času; nedůležité a nenaléhavé nevedou k cílům, nemá smysl s nimi ztrácet čas
Strategie učení	obecně znamená strategie řetězec postupů, způsob rozhodování a řešení problémů vedoucí k danému cíli; učební strategie je zvolený postup, podle kterého řešíme zadanou úlohu a realizujeme své učební činnosti; strategie používáme tak, aby bylo učení snazší a efektivnější
Stres	reakce organismu na fyzické či psychické zátěže; pokud stres vede k vyšším psychickým nebo fyzickým výkonům, patří k hlavním motivačním prvkům lidského konání, pokud působení stresu trvá příliš dlouho nebo přesáhne určitou mez, může vést k úzkostnému (únik), agresivnímu (útok) nebo depresivnímu (ústup) chování; každodenní stres se lidé snaží zvládat různými způsoby, které mj. zahrnují fyzické cvičení, různé relaxační techniky, meditace atd.

Studijní dovednosti	<i>schopnosti a dovednosti potřebné pro proces učení; patří mezi ně: pozorování, třídění, shrnutí podstatného, zobecňování, hodnocení, hledání souvislostí, odhad, stanovení kritérií, určování příčin a následků, tvorba analogií a další</i>
Test	<i>zkouška, jejíž podmínky jsou pro všechny testované jedince shodné a jejíž výsledky jsou vyhodnocovány podle předem stanovených kritérií</i>
Tréma	<i>nepříjemný tísnivý citový prožitek, nervozita, strach, úzkost, kterou jedinec pocítuje před veřejným vystoupením či zkouškou nebo v jejích průběhu</i>
Třídění (kategorizace)	<i>srovnávání něčeho nového s něčím známým, zjištění shod a rozdílů a zařazení nového předmětu či jevu do soustavy uspořádání předmětů a jevů (rostlina, živočich, prvek, materiál, mechanismus, člověk, společenská událost apod.)</i>
Učební kontrakt	<i>smlouva ustanovující cíle a podmínky učení (např. jakými aktivitami bude cíle dosaženo a jak se dosažení cílů vyhodnotí, v jakém termínu mají být cíle naplněny, resp. jaká jsou práva a povinnosti učícího se)</i>
Učební styl analytický	<i>jedinec upřednostňující analytický styl se učí nejlépe, pokud dostává informace jednu za druhou a tím si postupně vytváří celkový pohled na problematiku; zajímá se o detaily a nevdá mu ani učení z paměti a práce podle předem daných postupů; raději se věnuje jediné činnosti, až ji dokončí, teprve potom začne jinou</i>
Učební styl auditivní	<i>tento typ upřednostňuje poslech informací, raději naslouchá a hovoří, než čte a píše, vyhovují mu přednášky, poslech příběhů, písničky, rýmované texty, poslech magnetofonové nahrávky nebo rozhovor se spolužáky</i>
Učební styl globální	<i>při učení tento typ upřednostňuje celkový pohled na problematiku před detaily; rád si věci ověřuje v praxi, hledá vlastní postupy a smysl; pracuje často na více činnostech současně</i>
Učební styl individuální	<i>je učební postup, který při učení používáme; vychází z vrozeného upřednostňovaného stylu poznávání, ale může se během života také měnit</i>
Učební styl kinestetický	<i>tento typ upřednostňuje, když se může dotýkat učebních pomůcek, manipulovat s nimi nebo se při učení pohybovat; jsou pro něj důležité osobní zkušenosti, ukázky a příklady; chce si vše vyzkoušet, prožít a dělá mu problém delší dobu sedět a jen poslouchat vyučujícího, číst či psát</i>
Učební styl vizuální	<i>nejlépe se tento typ učí tehdy, když přijímá informace v obrazové podobě (obrázky, schémata, grafy, diagramy, mapy, fotografie, film...); důležité části textu si pro lepší zapamatování vyznačuje graficky a barevně, nemá rád přednášky, monology učitele a neilustrované učební texty</i>
Vhodné podmínky pro učení	<i>vnitřní (zda se chceme učit, jak se dokážeme soustředit, v jaké jsme psychické pohodě, jakou máme paměť a jak rozumíme tomu, co se učíme) nebo vnější (místo, čas, poloha, osvětlení, zvuk...), které souvisí s individuálním učebním stylem</i>
Výpisky	<i>zápis důležitých myšlenek, slouží jako podklad k tématu, ke kterému je třeba se vrátit, proto je dobré je psát tak, aby bylo možno informace doplňovat</i>
Zobecňování (generalizace)	<i>tvoření obecných pojmů ze skupiny předmětů nalezením společných znaků</i>
Zpětná vazba	<i>reakce adresáta (čtenáře, posluchače apod.) na sdělení; informace, která může být vyjádřena písemně, ústně, neverbálními prostředky apod.</i>
Žánr	<i>umělecký druh, skupina uměleckých děl vyznačující se určitými společnými znaky (např. kompozičními, tematickými, formovými u literárních děl)</i>

